

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับจรรยาบรรณวิชาชีพของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 และได้นำเสนอ ดังนี้

1. หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 ความสำคัญของผู้บริหารศึกษา

1.3 ความหมายธรรมาภิบาล

1.4 ความสำคัญของธรรมาภิบาล

1.5 ลักษณะของธรรมาภิบาล

1.6 องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

2. จรรยาบรรณวิชาชีพของครู

2.1 ความหมายจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.2 ความสำคัญจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.3 ขอบเขตของจรรยาบรรณวิชาชีพครู

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยต่างประเทศ

3.2 งานวิจัยในประเทศ

หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษาความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า มีนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของคำว่าผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 4) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า บุคลากรวิชาชีพ ที่รับผิดชอบในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา แต่ละแห่ง ทั้งของรัฐ และเอกชน

จิระ งอกศิลป์ (2553 : 80) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัยขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

นอกจากนี้ อาคม มากมีทรัพย์ (2556 : 44) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา โดยการนำสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามภารกิจขององค์กร ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีจรรยาบรรณ มีคุณธรรม และคุณลักษณะเฉพาะ ใช้กระบวนการบริหาร ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรและองค์กรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

บทบัญญัติในข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (2556 : 73) กล่าวถึงความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

พระครูสมุห์บัญชา วฑฒโน (คันทรง) (2559 : 81) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีการดำเนินงานด้านวิชาการ ธุรการ กิจกรรมควบคุมการเรียนการสอนจัดระเบียบ ให้เป็นไปตามระเบียบโดยการนำเทคนิคใหม่ ๆ ทางการศึกษามาใช้และเผยแพร่ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน พัฒนาโรงเรียนและชุมชนรวมถึงตนเองด้วย

พระมหาสมบุญ สุทธิโม (2560 : 1) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า บุคคลที่รับผิดชอบกระบวนการดำเนินงานการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีหน้าที่บริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุมในองค์กรธุรกิจเรียกผู้บริหารว่า ผู้จัดการ แต่ในหน่วยงาน องค์กรของรัฐเรียกว่า ผู้บริหาร

นอกจากนี้ มีนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่าเป็นตำแหน่งซึ่งเป็นผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษาสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน โดยมีลักษณะงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมดูแล และการนิเทศงานตลอดจนการติดตามและประเมินผลงานด้านวิชาการ การปกครอง ธุรการหรือบริหารทั่วไป ความสัมพันธ์กับชุมชนและปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สมิท (Smith. 1974 : 101 ; Golton. 1983 : 210)

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพทางการศึกษา ที่รับผิดชอบการบริหารภายในสถานศึกษา มีหน้าที่นำสถานศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จตามภารกิจที่ตั้งไว้ ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีจรรยาบรรณ มีคุณธรรม และคุณลักษณะเฉพาะ

ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ ในสถานศึกษา ให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จากที่ศึกษาความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

อาคม มากมีทรัพย์ (2556 : 45) ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญ นอกจากจะมีความรู้ ความสามารถแล้ว ยังจะต้องมีคุณธรรม ในการบริหารงานที่จะขับเคลื่อนภารกิจของสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

พระครูสมุห์บัญชา วฑฒโน (2559 : 80 - 81) ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารอย่างมากเพราะ สถานศึกษาเป็นระบบของระบบการศึกษาและระบบสังคม เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าการเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ยากลำบาก เป็นงานที่สำคัญและท้าทายความสามารถของบุคคลจึง จำเป็นต้องรู้ ต้องตระหนัก และมีความรู้ความสามารถอย่างดีในบทบาทภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในตำแหน่ง

ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ (2561 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตในเชิงนโยบายที่มีผลต่อการบริหารจัดการ สถานศึกษานั้น ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะธำรงไว้ซึ่งแนวคิด ในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยที่ยังคงขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม ทิศทางนโยบายที่กำหนดจากส่วนกลาง สะท้อนให้เห็นความมีสติปัญญาของผู้บริหารในการบริหารจัดการ โดยไม่สูญเสียอุดมการณ์และอัตลักษณ์ที่เป็นอยู่ของสถานศึกษา ซึ่งการบริหารจัดการนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด แก่สถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญในการนำพาบุคลากรในสถานศึกษานั้น ๆ ปฏิบัติ ภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา การจะบรรลุวัตถุประสงค์เกิดจากการนำหรือ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยกัน 3 ส่วน 1) การนำต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะปฏิบัติตามความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา

หากปราศจากผู้ติดตามแล้วคุณสมบัติของผู้นำในตัวของผู้บริหารสถานศึกษาคนใด คนหนึ่งย่อมจะไม่มี ความหมาย 2) การนำต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การจัดสรรและการใช้อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงพฤติกรรม ตามที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการหรือคาดหวัง และ 3) การนำต้องเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลกับ ผู้ใต้บังคับบัญชา การมีอำนาจในการสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานใดงานหนึ่งโดยเฉพาะ และ เนื่องจากอิทธิพลที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาจะทำให้งานดังกล่าวสามารถดำเนินการถึงเป้าหมายที่ต้องการได้ อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จําหน่ายองค์หรือการขับเคลื่อนองค์การไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา และการบริหารสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการทางสังคมคือการผลิตทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ (จิตตภา เม็ญจาทิกุล. 2557 : 83 ; ธีรังกูร วรบำรุงกุล. 2562 : 814)

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญในการนำพาบุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่สถานศึกษา

ความหมายของธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารรูปแบบหนึ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่มาใช้บริการ มี องค์การต่าง ๆ และนักวิชาการหลายท่าน ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของคำว่าธรรมาภิบาล ดังนี้

โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 41) ให้ความหมายธรรมาภิบาล เป็นการบริหารงานของภาครัฐ ในทุก ๆ ด้านโดยชอบธรรม และมีประสิทธิภาพโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เพื่อให้ ประเทศชาติมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพ มี โครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

กลุ่มยุทธศาสตร์การงบประมาณ (2553 : 58) ให้ความหมายธรรมาภิบาลว่าเป็นคำมาจาก ภาษาอังกฤษ Good Governance มีความหมายค่อนข้างกว้าง คือ เป็นกระบวนการที่ผู้ปกครองหรือ ชนชั้นผู้ปกครองได้มาซึ่งสิทธิในการปกครอง และกระบวนการในการสร้างการยอมรับ การใช้ หรือการบังคับใช้ หรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และสถาบันสาธารณะ ต่าง ๆ และเป็นวิธีการหรือลักษณะของการใช้อำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรเศรษฐกิจและ สังคมเพื่อการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553 : 82) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลหมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองคลองธรรม

นิยม รัฐอมฤต (2553 : 17) ให้ความหมายธรรมาภิบาล หมายถึง หลักการบริหารจัดการที่ดี อันเกี่ยวข้องกับนโยบายของส่วนราชการและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การ สำหรับหน่วยงานภาครัฐของไทยได้วางหลักของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ไว้ว่า ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

ศิลปพร ศรีจันเพชร (2553 : 1) ได้ให้ความหมายของบรรษัทภิบาลซึ่งมีความหมายเกี่ยวข้องกับ ธรรมาภิบาลไว้ว่าเป็นการใช้ธรรมาภิบาลในระดับกิจการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแปล ธรรมาภิบาลอย่างเป็นทางการว่า การกำกับดูแลกิจการที่ดีระดับภาครัฐ อาจใช้คำว่า ธรรมรัฐหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ไม่ว่าจะนำธรรมาภิบาลไปใช้ตรงไหน หรือในระดับใด แนวทางและหลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาลดูเหมือนจะคล้ายคลึงกัน คือ การตั้งอยู่ในความถูกต้องและเป็นธรรมสังคมชุมชนก็จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

กรมทรัพย์สินทางทะเลและชายฝั่ง (2553 : 20 - 21) ให้ความหมายหลักธรรมาภิบาล หมายถึง หลักการปกครอง บริหารงาน การจัดการและการควบคุมดูแลทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เพื่อให้องค์กรเจริญก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่น และศรัทธาจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร

ณรัชชอร์ (ณัฐนรี) ศรีทอง (2554 : 10 - 110) ให้ความหมายธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครองที่ดี ซึ่งเป็นการปกครองที่มีการใช้อำนาจจากล่างขึ้นบน และเป็นลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งมีทั้งปกและครอง ซึ่งปกหมายถึงปกป้อง หรือดูแลไม่เกิดอันตราย ส่วนคำว่า ครอง หมายถึง ครองใจ ซึ่งเป็นการยอมรับของบุคคล เมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกันย่อม ต้องมีระบบ หรือวิธีการ เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและความเจริญก้าวหน้า การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีการแบ่งอำนาจเป็น 3 ส่วน คือ นิติบัญญัติโดยรัฐสภา บริหาร โดยรัฐบาลและตุลาการ โดยศาล ซึ่งหากอำนาจทั้ง 3 ประการดังกล่าว เป็นไปด้วยดี และผลประโยชน์ตกแก่ประชาชนส่วนใหญ่ ถือได้ว่าเป็นการปกครองที่ดี คุณลักษณะของการบริหารจัดการที่ดี ได้แก่

1. มีหลักการ มีความรับผิดชอบ สามารถอธิบายเหตุและผลต่อสาธารณะได้
2. มีความโปร่งใส เปิดเผย ตรวจสอบได้ รับรู้ในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมตรวจสอบฝ่ายบริหาร ร่วมจัดการสังคมในลักษณะประชาสังคม

4. สมาชิกในสังคมเคารพสิทธิ เสรีภาพซึ่งกันและกัน รู้หน้าที่ของตนเอง เคารพกฎระเบียบของสังคม

เฉลิมพงษ์ มีสมนัย (2554 : 4 - 8) ให้ความหมายของธรรมาภิบาล หมายถึง การใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการในการดำเนินภารกิจพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในทุกระดับ โดยมีกลไก กระบวนการ และสถาบันทางสังคมที่ประชาชน และกลุ่มต่าง ๆ สามารถแสดงออกถึงความต้องการผลประโยชน์ การใช้สิทธิหน้าที่ ตามกฎหมายการประสาน การประนีประนอม ความแตกต่างโดยผ่านกลไก กระบวนการ และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะต้องยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555 : 15) ได้อธิบายความหมายของธรรมาภิบาลว่ามาจากคำว่าธรรมบวกกับอภิบาล (การรักษาซึ่งธรรม) มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Good Governance โดยคำว่า Governance (การอภิบาล) คือ วิธีการใช้อำนาจเพื่อบริหารทรัพยากรขององค์กร Good Governance (ธรรม บวกกับ อภิบาล เท่ากับ ธรรมาภิบาล) เป็นวิธีการที่ดีในการใช้อำนาจเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้จะเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพราะสังคมจะรับรู้ได้ถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นรัฐธรรมนูญไทย และกระแสโลกยุคปัจจุบัน โดยประกอบด้วย 10 หลักการ ดังนี้ 1) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) 2) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) 3) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) 4) หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) 5) หลักความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) 6) หลักนิติธรรม (Rule of law) 7) หลักความเสมอภาค (Equity) 8) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 9) หลักการมีส่วนร่วมการมุ่งเน้นฉันทามติ (Participation/Consensus oriented) 10) หลักคุณธรรมจริยธรรม (Morality/Ethics)

รัชชา ภักดีจิตต์ (2555 : 9) ได้กล่าวถึงธรรมาภิบาลตามความหมายของธนาคารโลก (World Bank) ไว้ว่า ธรรมาภิบาล เป็นลักษณะและวิถีทางของการที่มีการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการงานของบ้านเมือง โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา นอกจากนี้ รัชชา ภักดีจิตต์ (2555 : 10) ยังได้กล่าวถึงความหมายของธรรมาภิบาลตามความหมายของ องค์กรสหประชาชาติ (United Nations) ที่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาลว่าเป็น

การบริหารจัดการที่ดี เพราะเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคม ให้มีการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นการดำเนินการนี้ต้องการจากความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคเอกชน เพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส นอกจากนี้ รัชยา ภักดีจิตต์ (2555 : 14) ยังได้กล่าวถึงความหมายของธรรมาภิบาลตามความหมายของธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (The Asian Development Bank) ที่กล่าวไว้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่ารัฐบาลสามารถสร้างผลงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชนได้ รวมถึงบทบาทที่ถูกต้องของรัฐบาลในการจัดการทางเศรษฐกิจ แม้ในระบบเศรษฐกิจการตลาด คือ การทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1) รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 3) จัดให้บริการและสินค้าสาธารณะ 4) ป้องกันความล้มเหลวของตลาด 5) ส่งเสริมความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

และนอกจากนี้ รัชยา ภักดีจิตต์ (2555 : 5 - 7) ยังได้กล่าวถึงความหมายของธรรมาภิบาลตามความหมายของโรดส์ (Rhodes) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครองหรือการอภิบาลมีความหมายครอบคลุมอย่างน้อย 6 ลักษณะ โดยสรุปได้ดังนี้

1. การลดบทบาทของรัฐลงโดยการใช้กลไกด้านการตลาดและกึ่งตลาด เพื่อทำหน้าที่ในการส่งมอบบริการสาธารณะ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทให้บริการสาธารณะแทนหน่วยงานของภาครัฐ เนื่องจากหน่วยงานของภาครัฐมีขนาดเล็กลงเพราะถูกแปรรูปให้เอกชนและถูกตัดงบประมาณไป

2. ระบบกำกับและควบคุมองค์การ บทบาทของ governance ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเฉพาะการดำเนินธุรกิจของบริษัทโดยตรงเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการกำหนดทิศทางให้กับองค์การและดูแลควบคุมการจัดการของฝ่ายบริหารให้ถูกต้องเรียบร้อยตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้ บริษัททุกแห่งจำเป็นต้องมีการบริหารไปพร้อม ๆ กันในหลักการ 3 ประการ คือ 1) การเปิดเผยข้อมูล 2) มีความซื่อสัตย์ และ 3) มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองโดยสามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุมีผล

3. การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (new public management) โดยมีความหมาย 2 ประการ ดังนี้

- 3.1 การนำเอาแนวคิดและวิธีการบริหารงานเอกชนมาใช้กับหน่วยงาน โดยเน้นการเป็นนักบริหารมืออาชีพ มีการตั้งมาตรฐานและการวัดผลการปฏิบัติงาน การบริหารงานโดยมุ่งที่ผลสำเร็จของงานที่มีความคุ้มค่าเงินและให้ความสำคัญแก่ผู้รับบริการมีทางเลือกมากขึ้น

- 3.2 การนำระบบการจูงใจ (incentive) หรือการส่งเสริมการทำงานอย่างเอกชนมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ เช่น การแข่งขันตามกลไกการตลาด การกระจายงานให้เอกชนรับช่วงไปดำเนินการและค่อย ๆ เปิดเสรีตามกลไกตลาดโดยเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีทางเลือกมากขึ้น

4. การจัดการที่ดี การปกครองที่ดี (governance as good governance) โดยเป็นความหมายที่กำหนดโดยธนาคารโลก (World Bank) ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจทางการเมืองในการบริหารประเทศ

โดยเป็นธรรมชาติที่เกี่ยวกับบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพมีกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอิสระ มีกรอบของกฎหมายที่สามารถบังคับใช้กับสัญญาต่าง ๆ ได้ บริหารงานด้วยความรับผิดชอบ มีการตรวจสอบจากสาธารณะ มีผู้ทำหน้าที่บัญญัติกฎหมายที่มีความรับผิดชอบ รัฐบาลทุกระดับ เคารพกฎหมายและสิทธิมนุษยชน มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยสถาบันหลากหลายและมีสื่อมวลชนที่เป็นอิสระ

5. ระบบการบริหารที่เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ของสังคมและการเมืองในการปกครอง การเชื่อมโยงทางสังคม (socio – cybernetic system) เป็นการชี้ให้เห็นข้อจำกัดในการปกครอง โดยรัฐบาลกลางถ้าเป็นผู้มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียว เนื่องจากในแต่ละนโยบายประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมากมาย หน้าที่รัฐต้องกระตุ้นให้เกิดการรวมพลังของภาคส่วนต่าง ๆ มาช่วย แก้ไขหาร่วมกัน รูปแบบของความร่วมมืออาจเป็นไปได้ทั้งความร่วมมือกันกำหนดกติกา ความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนดังนั้นการปกครองที่ดีจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสังคม การเมืองและการบริหาร รวมทั้งการสร้างภาคีหรือเจรจาตกลงร่วมกันให้เกิดผลดี

6. การจัดการภายในระบบภายในองค์กรที่มีการใช้เครือข่ายในการบริหารตนเอง กล่าวคือ องค์กรต้องแลกเปลี่ยนทรัพยากร เช่น เงิน ข้อมูล ความชำนาญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ สามารถควบคุมผลลัพธ์ได้อย่างเต็มที่ โดยการจัดตั้งองค์กร เครือข่ายทั้งหลายฝ่ายทั้งรัฐเอกชนและ องค์กรอาสาสมัครเข้ามาพึ่งพากัน ในการเพื่อสนับสนุนในการส่งมอบบริการสาธารณะของรัฐ ให้กับประชาชน

Good governance ใน “Participatory development and good governance report of the aid study committee” สรุปว่า รัฐมีหลักการในการทำหน้าที่ย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล Good governance เป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสร้างบรรยากาศให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พึ่งตนเองได้ และมีความยุติธรรมทางสังคม รัฐมีความชอบธรรมตอบสนองความต้องการของประชาชน (Accountability to the people) มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การพัฒนาแบบต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์ การพัฒนาตามแนวคิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กลยุทธ์ตามแนวคิดความเจริญเติบโต การกระจายรายได้ และแนวตอบสนองความต้องการจำเป็นพื้นฐาน โดยกลยุทธ์การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และกลยุทธ์การพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาประเทศด้วยสำนึกของความรับผิดชอบต่อ ความสำคัญกับการประสานกลมกลืน (Harmony) ระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและ ความยุติธรรมทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่กลยุทธ์การพัฒนาการพัฒนามี องค์กรประกอบของการมีส่วนร่วม (รัชชา ภักดีจิตต์. 2557 : 11)

ประธาน สุวรรณมงคล (2554 : 4) ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาล หมายถึง เป็นหลักการ บริหารการปกครองที่มุ่งประโยชน์สูงสุดของประชาชน และประเทศชาติโดยยึดหลักเหตุผล และ ความเป็นธรรม หรืออีกมุมหนึ่งเป็นหลักการ (Principles) และแนวทาง (Guidelines) สำหรับการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการที่กำหนด

นอกจากนี้ โคฟี อานัน (Kofi Annan, 2000 : 48) อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติได้ ให้ความหมาย ธรรมาภิบาล หมายถึง แนวทางการบริหารงานของรัฐที่เป็นการก่อให้เกิดการเคารพ สิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรมสร้างเสริมประชาธิปไตย มีความ โปร่งใส และเพิ่มประสิทธิภาพ

สำนักงาน โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations and Development Program, 2004 : n.d.) ให้ความหมาย “ธรรมาภิบาล” หรือ “การบริหารจัดการที่ดี” หมายถึง การมุ่ง ความสนใจไปที่องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่านโยบาย ที่กำหนดไว้ได้ผล หมายถึงการมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่า รัฐบาลสามารถสร้างผลงาน ตามที่สัญญาไว้กับประชาชน ได้

เกตเดิล (Kettle, 2004 : 90) ให้ความหมายธรรมาภิบาล หมายถึง การที่รัฐบาลมีความสัมพันธ์ กับประชาสังคมและสถาบันอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น และร่วมมือกันผลักดันชีวิต สังคมที่ดี

แอนเดรีย และ โซเรน (Andrea and Soren, 2007 : 111) ได้ให้ความหมายของคำว่า การดูแลกำกับที่ดี (Good Governance) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางอำนาจและการใช้อำนาจหน้าที่ ในการดำเนินงานต่าง ๆ และการกำกับดูแลที่ดีอาจจะดำเนินการได้ในหลากหลายวิธีและมีแนวคิด ที่นำไปสู่การกำหนดความสัมพันธ์ทางภาครัฐ ในด้านกระบวนการการดำเนินการ มีการประเมินผล ของการกำกับดูแล

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปความหมายของธรรมาภิบาล ได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง หลักการปกครอง การบริหาร และการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ของผู้บริหาร ให้เป็นไป ในครรลองคลองธรรม มุ่งประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นหลัก ทำให้คนในองค์กรและ ประเทศชาติสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารที่มีความเหมาะสมในยุคปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้สังคม มีความเข้มแข็ง สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีองค์กรและ นักวิชาการหลายท่านแสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของธรรมาภิบาล ดังนี้

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542 : 30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลว่า ธรรมาภิบาล ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคม เสถียรภาพพัฒนาอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสร้างความเข้มแข็งให้ประชาคมเพิ่มการมีส่วนร่วม

สถาบันวิถึทรรศน์ (2543 : 63) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลไว้ว่า ธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญของทุกองค์กร ไม่ว่าจะภาครัฐ ภาคเอกชนหรือภาคประชาชน เนื่องจากธรรมาภิบาลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อกันและเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถอยู่รวมกันได้อย่างมีความสุข ตั้งอยู่ในความถูกต้อง เป็นธรรมดังนั้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการจึงมีประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

นอกจากนี้ ประพัฒน์ โพธิ์วรคุณ (2554 : 1 - 15) ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ว่าปัจจุบันแนวคิดธรรมาภิบาลเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาหรือแม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม ต่างมีความต้องการธรรมาภิบาลเพิ่มมากขึ้น ธรรมาภิบาลกลายเป็นมาตรฐานสากลที่บ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาของประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555 : 25 - 26) ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ดังนี้

1. ธรรมาภิบาลจะช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็งในทุกด้าน ทั้งทางคุณค่าและจิตสำนึกทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม จริยธรรมและทางเศรษฐกิจ มีความโปร่งใส สามารถอยู่รวมกันได้อย่างมีความสุขและมีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปด้วยฐานอันมั่นคง
2. ทำให้สามารถลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ส่งผลทำให้ช่วยลดงบประมาณค่าใช้จ่ายในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ
3. ทำให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนสามารถอยู่รวมกันได้อย่างสงบสุขภายใต้ความร่วมมือกัน อันก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ
4. ทำให้ภาพลักษณ์ของหน่วยงานของประเทศเป็นที่ศรัทธา เชื่อมั่นและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันส่งผลทำให้การพัฒนาของประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า
5. ทำให้ประชาชน หรือผู้รับบริการได้รับการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น สามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของประชาชนหรือผู้รับบริการได้มากขึ้น
6. ทำให้เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน เพิ่มโอกาสในการระดมทุน/การเข้าสู่ตลาดทุนในระดับสากล เพิ่มโอกาสในการแสวงหาพันธมิตรทางธุรกิจ เพิ่มคุณค่าให้แก่องค์กรในระยะยาว

7. ทำให้การบริหารจัดการขององค์กรมีกลไกและกฎเกณฑ์ในการบริหารจัดการที่ดี มีระบบ มีความโปร่งใส มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน อันนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือและศรัทธาต่อองค์กรนั้น ๆ

รัชยา ภักดีจิตต์ (2557 : 10) ให้ความสำคัญกับ “ธรรมาภิบาล” หรือ “การบริหารจัดการที่ดี” เพราะเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคน ในสังคมทุกประเทศ ให้มีการพัฒนาที่เท่าเทียมกัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคเอกชนเพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส “ธรรมรัฐ” หรือ “การบริหารจัดการที่ดี” หรือ “ธรรมาภิบาล” คือการมีส่วนร่วมของประชาชน และสังคมอย่างเท่าเทียมกัน และมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่สามารถชี้แจงกันได้

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปความสำคัญของธรรมาภิบาล ได้ว่า ธรรมาภิบาล ทำให้การบริหารจัดการขององค์กรมีกลไกและกฎเกณฑ์ในการบริหารจัดการที่ดีมีระบบ ระเบียบ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนหรือทุกภาคส่วนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ตั้งอยู่ในครรลองคลองธรรม ดังนั้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการจึงมีประโยชน์ ต่อสังคม ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ลักษณะของธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาลเป็นการบริหารจัดการที่เป็นธรรม และทำให้เกิดความยั่งยืนในสังคม มีนักวิชาการหลายท่านแสดงทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของธรรมาภิบาล ดังนี้

อานันท์ ปันยารชุน (2542 : 14) กล่าวว่า ลักษณะของธรรมาภิบาล คือผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไป ภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำการไปหลายทาง มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกัน

ธรรมาภิบาลมีลักษณะเป็นแนวคิดที่ใช้ในสาขาสังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์โดยใช้เป็นคำที่ใช้อยู่ร่วมกับกลุ่มคำประชาธิปไตย ประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน คำดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปองค์กรของภาครัฐ นักรัฐประศาสนศาสตร์เห็นว่า ธรรมาภิบาลเป็นมิติใหม่ที่เน้นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพตรวจสอบได้ ประเมินผลงานได้ชัดเจน และมีการแข่งขันเพื่อบริการที่ดีขึ้น ทั้งนี้ก็มีข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่ง เกี่ยวกับการมีธรรมาภิบาล คือการมีประชาธิปไตยมิได้หมายความว่านำไปสู่การมีธรรมาภิบาลเสมอไป แต่ประชาธิปไตยนั้นเป็นพื้นฐานที่ดีที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดธรรมาภิบาลได้ง่ายขึ้น (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี. 2544 : 6)

นอกจากนี้ ถวิลวดี บุรีกุล (2552 : 21) กล่าวถึง ลักษณะของธรรมาภิบาลว่า มีลักษณะเป็นแนวความคิดที่ลดอำนาจรัฐลงเรื่อย ๆ เป็นการเพิ่มบทบาท และกลไกในการบริหารจัดการบ้านเมืองมากขึ้นของสังคม และกลไกการปกครองเป็นการเน้นความสัมพันธภาพในประเทศทั้งภาครัฐภาคเอกชนและสังคม โดยรวมว่าต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ

โดยสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (ออนไลน์. 2556) ได้กล่าวถึงลักษณะของธรรมาภิบาล ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบได้ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีกรอบกฎหมายสำหรับการพัฒนา ซึ่งธนาคารโลกได้แยกหลักธรรมาภิบาลออกจากแนวคิดประชาธิปไตย โดยเน้นในเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แต่ถือว่าหลักธรรมาภิบาลกับหลักประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ไปด้วยกันเนื่องจากลักษณะหลายอย่างของธรรมาภิบาล เช่น ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลแก่สาธารณะ และการถูกตรวจสอบโดยสาธารณะ เป็นเงื่อนไขสำคัญของประชาธิปไตยอันนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือและศรัทธาต่อองค์กรนั้น ๆ

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปลักษณะของธรรมาภิบาล ได้ว่าเป็นการบริหารจัดการที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มบทบาท และกลไกการบริหารจัดการบ้านเมืองของประชาชนในสังคม ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะช่วยสนับสนุนให้เกิดธรรมาภิบาลในองค์กรได้ง่ายขึ้น

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล พบว่าได้มีองค์การและนักวิชาการได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

หลักธรรมาภิบาลของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเป็นผลจากการประชุมประจำปีระหว่างส่วนราชการกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ซึ่งประกอบด้วยหลักการทั้งหมดที่สำคัญ 6 ประการด้วยกัน ประกอบด้วย หลักนิติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วมและหลักคุณธรรม จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของสำนักงาน ก.พ. เน้นเกี่ยวกับเรื่องการบริหารงานบุคคล และการให้บริการของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือ ก.พ. ออนไลน์. 2543) ซึ่งสรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอ โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

ธรรมาภิบาล	รายละเอียด
หลักนิติธรรม	กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษผู้กระทำความผิดได้
	มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป
	กระบวนการยุติธรรมดำเนินการอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน
	ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตน เข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่าง ๆ
หลักความโปร่งใส	การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ
	จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
	เกณฑ์ในการใช้ดุลยพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ
	ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ
หลักความรับผิดชอบต่อสังคม	การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง
	การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ
	คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วนรวมทั้งจำแนกความผิดพลาด
	ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียน หรือการกล่าวหาที่ได้รับ
หลักความคุ้มค่า	ความพึงพอใจของผู้รับบริการ
	ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
หลักความมีส่วนร่วม	ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่าง ๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ
	ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้ได้รับผลกระทบ
	จำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม
หลักคุณธรรม	การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดลง
	คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด
	สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 (2542 : 24 - 25) กล่าวถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยต่อสถานการณ์ปัจจุบันและเป็นธรรม กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายไม่ใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล ทั้งนี้จะต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย

2. หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักการนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ มีการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยมีการปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรภาคส่วนให้มีความโปร่งใส

4. หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของภาครัฐ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การได้ส่วนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลลัพธ์ จากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยรู้จักการประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก ตลอดจนรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (2546 : 2) มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น

5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

สถาบันพระปกเกล้า (2550 : 17 - 153) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดีไว้ 6 หลักการประกอบด้วย

1. หลักนิติธรรม หมายถึง หน่วยงานมีการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจอย่างชัดเจน มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคลากรและประชาชน มีความผูกพันต่อกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ เช่น การออกคำสั่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน มีความถูกต้องตามกฎหมาย ผู้มีอำนาจในการวินิจฉัย ภายในฝ่ายปกครองมีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ กฎหมายที่กำหนดโทษของหน่วยงาน เป็นไปตามหลักกฎหมาย และกฎ ระเบียบของหน่วยงานไม่ขัดแย้งกับกฎหมายที่มีฐานะสูงกว่า

2. หลักคุณธรรม หมายถึง หน่วยงานปลอดการกระทำผิดกฎหมาย มีการดำเนินงาน เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ปลอดจากการกระทำผิดวินัย บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบวินัย ราชการ ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ บุคลากรดำเนินตนตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง เช่น มีการตรวจสอบภายในหน่วยงาน มีความโปร่งใสด้านการให้ทุน เช่น มีค่าตอบแทนให้แก่บุคลากรที่ ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสด้านการให้โทษ เช่น การพิจารณาโทษด้วยความยุติธรรม มีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูลบุคลากรประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง หน่วยงานมีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน มีการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน มีการเปิดโอกาสให้ประชาชน เช่น หน่วยงานให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการวางแผนและการตัดสินใจ มีการพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง หน่วยงานมีการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน เช่น หน่วยงานร่วมกันกำหนดทิศทางขององค์การ มีเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การสื่อสารและทำความเข้าใจ เรื่องเป้าหมายของหน่วยงาน มีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มีการกำหนดวิธีการและ ขั้นตอนในการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรอย่างชัดเจน มีระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงาน มีแผนสำรอง เช่น เมื่อมีเหตุฉุกเฉินหน่วยงานมีการวางแผนสำรองไว้เสมอ

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง หน่วยงานมีการประหยัดเช่น มีระบบการบริหาร การเงินที่รัดกุม มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีศักยภาพในการแข่งขันโดยการกำหนด มาตรฐานการทำงานและประเมินผลการปฏิบัติงาน

สุเมธ แสงนันท (2552 : 30 - 31) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลตาม คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nation Economic and social Commission for Asia and the Pacific : UNESCAP) โดยธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วม (Participation) ธรรมาภิบาลต้องการการมีส่วนร่วมของทั้งผู้ชายและผู้หญิง เป็นหลักสำคัญของธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมกระทำได้โดยตรง หรือผ่านองค์กร หรือผ่านตัวแทน
2. การปฏิบัติตามกฎ (Rule of Law) ธรรมาภิบาลต้องการกฎระเบียบที่ยุติธรรม และต้องการปกป้องสิทธิมนุษยชน
3. ความโปร่งใส (Transparency) ธรรมาภิบาลต้องการการตัดสินใจตามกฎระเบียบ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเสรีและเพียงพอ
4. ความรับผิดชอบ (Responsiveness) ธรรมาภิบาลต้องการให้องค์กรและกระบวนการทำงานตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนภายใต้กรอบเวลาที่สมเหตุสมผล
5. ความสอดคล้อง (Consensus Oriented) ธรรมาภิบาลต้องการสื่อกลางประสานความเห็นประโยชน์ที่แตกต่างกันให้ถึงความสอดคล้องของสังคม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นผลจากความเข้าใจบริบทประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรม และสังคมในชุมชน
6. ความเสมอภาค (Equity and inclusiveness) ธรรมาภิบาลต้องการความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมขึ้นกับการทำให้มั่นใจว่าทุกคนมีผลประโยชน์และไม่รู้สึกรับเป็นคนแปลกแยกในสังคม มีโอกาสที่ปรับปรุงหรือรักษาการเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง
7. ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) ธรรมาภิบาลต้องการกระบวนการและองค์การผลิตสิ่งต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของสังคมด้วยการทำให้ทรัพยากรมีประโยชน์คุ้มค่าที่สุด รวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และปกป้องสิ่งแวดล้อม
8. ความมีการตรวจสอบได้ (Accountable) การตรวจสอบได้เป็นหลักฐานที่สำคัญของธรรมาภิบาล นั่นคือสาธารณะหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถตรวจสอบว่าโปร่งใสหรือปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือไม่

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

นอกจากนี้ สุขเมธ แสงนิมมวล (2552 : 27-28) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลตามโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Programmed : UNDP) โดยธรรมาภิบาลสากล ประกอบด้วยหลัก 9 ประการ คือ

1. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) คือ ทุกคนควรมีสิทธิ์ในการตัดสินใจทั้งทางตรงและทางอ้อมในการมีส่วนร่วม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น รวมถึงการสามารถมีส่วนร่วมอย่างมีเหตุผลในเชิงสร้างสรรค์
2. ด้านนิติธรรม (Rule of Law) คือ กรอบตัวบทกฎหมายต้องมีความเป็นธรรมและต้องไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิมนุษยชน
3. ด้านความโปร่งใส (Transparency) คือ การบริหารและดำเนินงานต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสารบุคคลที่มีความสนใจหรือมีความเกี่ยวข้อง จะต้องสามารถเข้าถึงสถาบันกระบวนการและข้อมูลข่าวสารได้โดยตรง ดังนั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารต้องเพียงพอต่อการทำความเข้าใจและการติดตามประเมินสถานการณ์
4. ด้านการตอบสนอง (Responsiveness) คือ องค์กรและกระบวนการดำเนินงานต้องพยายามดูแลเอาใจใส่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย
5. ด้านการมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus-Oriented) คือ มีการประสานความแตกต่างในผลประโยชน์ของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อหาข้อยุติร่วมกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นโยบายและกระบวนการขั้นตอนใด ๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
6. ด้านความเสมอภาคหรือความเที่ยงธรรม (Equity) คือ ทุกคนมีโอกาสในการปรับปรุงสถานะหรือรักษาระดับชีวิตความเป็นอยู่ของตน
7. ด้านประสิทธิผลและประสิทธิภาพ (Effectiveness and Efficiency) คือ องค์กรและกระบวนการต้องสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ตรงต่อความต้องการ และขณะเดียวกันก็ต้องใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด
8. ด้านการรับผิดชอบ (Accountability) คือ ผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องมีภาระรับผิดชอบต่อสาธารณชนทั่วไป และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถาบันของตน
9. ด้านวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Vision) คือ ผู้นำและสาธารณชนต้องมีมุมมองที่เปิดกว้างและเล็งการณ์ไกลเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองและการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์รวมถึงมีจิตสำนึกว่าอะไรคือความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนา

หลักธรรมาภิบาล ทั้ง 9 ประการนี้ ผู้นำต้องพยายามดำเนินกิจการหรือบริหารจัดการ ให้เข้ากับหลักใดหลักหนึ่ง หรือหลาย ๆ หลักรวมกัน แต่หลักที่ขาดไม่ได้เลย คือ การใช้หลักคุณธรรม ซึ่งเป็นหลักที่ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักธรรมาภิบาลทั้ง 9 ประการ

สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ (2553 : 15) ได้กล่าวถึงประกอบของธรรมาภิบาลไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความคุ้มค่า

การุณินท์ รัตนแสนวงษ์ (2553 : 12) กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ 8 ข้อ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม คือการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงาน สถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย
2. การปฏิบัติตามกฎธรรมาภิบาล ด้วยความถูกต้อง ตามกรอบของกฎหมายไม่เลือกไม่ปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกันทุกคนในสังคมและอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน
3. ความโปร่งใส เป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา หลักการนี้จะช่วยแก้ปัญหาคาทุจริตและคอร์รัปชันได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน สื่อสังคมจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก การตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงาน โดยการนำเสนอข่าวสารให้แก่สังคมได้รับทราบ
4. ความรับผิดชอบ เป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการทำงาน กล่าวที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจนั้น ๆ
5. ความสอดคล้อง เป็นการกำหนดและสรุปความต้องการของคนในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยพยายามหาจุดสนใจร่วมกันและความต้องการที่สอดคล้องกันของสังคมมาเป็นข้อปฏิบัติ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม การพัฒนาสังคมได้ต้องทราบความต้องการที่สอดคล้องกันของสังคมนั้น ๆ ด้วยวิธีการเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ก่อน
6. ความเสมอภาค เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับจากรัฐบาล ทั้งการบริการด้านสวัสดิการ ตลอดจนสาธารณูปโภคด้านอื่น ๆ

7. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นวิธีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่โดยการผลิตและจำหน่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุน หรือการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุด ต่อมวลมนุษยชาติ โดยมีการพัฒนากระบวนการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

8. การมีเหตุผล เป็นความต้องการของคนในสังคม ที่ต้องตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองด้วยเหตุผลที่สมเหตุสมผล การมีเหตุผลไม่สามารถกระทำได้อำปราศจากการปฏิบัติ ตามกฎหมายและความโปร่งใส

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555 : 19) ได้วางองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 4 หลักการใหญ่ และ 10 หลักการย่อย ดังนี้

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ประกอบด้วย

1.1 หลักประสิทธิภาพ

1.2 หลักประสิทธิผล

1.3 หลักการตอบสนอง

2. ค่านิยมประชาธิปไตย ประกอบด้วย

2.1 หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้

2.2 หลักความเปิดเผยโปร่งใส

2.3 หลักนิติธรรม

2.4 หลักความเสมอภาค

3. ประชาธิปไตย ประกอบด้วย

3.1 หลักการกระจายอำนาจ

3.2 หลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ

4. ความรับผิดชอบต่อการบริหาร ประกอบด้วย

4.1 หลักคุณธรรมจริยธรรม

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ได้ว่า ในการบริหารกิจการบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ควรประกอบด้วยหลักการในการบริหารดังต่อไปนี้ 1) หลักความโปร่งใส 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักนิติธรรม 4) หลักความรับผิดชอบต่อ และ 5) หลักคุณธรรม และหลักการอื่น ๆ ซึ่งหลักการที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะทำให้การบริหารจัดการขององค์กรมีกลไกและกฎเกณฑ์ในการบริหารจัดการที่ดี มีระบบ ระเบียบ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นตัวแปรการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจากทัศนคติวิชาการ

ธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	สรุป
1. หลักการมีส่วนร่วม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		11
2. หลักนิติธรรม		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	9
3. หลักความโปร่งใส	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
4. หลักความรับผิดชอบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		10
5. หลักประสิทธิภาพ			✓		✓				✓	✓		✓	6
6. หลักคุณธรรม		✓	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓		8
7. หลักจริยธรรม			✓										1
8. หลักความคุ้มค่า		✓		✓		✓	✓	✓			✓		6
9. หลักประสิทธิผล			✓		✓				✓	✓			4
10. หลักการตอบสนองตรง ความต้องการของสังคม			✓		✓				✓	✓			4
11. หลักเสมอภาค			✓		✓				✓	✓			4
12. หลักกระจายอำนาจ			✓										1
13. หลักการมีเหตุผล					✓								1
14. หลักฉันทามติ			✓							✓			2
15. หลักวิสัยทัศน์เชิง ยุทธศาสตร์										✓			1

หมายเหตุ : [1=ณรัชชอร์ (ณัฐนรี) ศรีทอง (2554 : 10 - 110), 2=เฉลิมพงศ์ มีสมนัย (2554 : 4 - 8), 3=สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555 : 19), 4=สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ออนไลน์. 2543), 5=การุณันท์ รัตนแสนวงษ์ (2555 : 12), 6=ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 (2542 : 24 - 25), 7=สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ (2553 : 15), 8=สถาบันพระปกเกล้า (2550 : 17 - 153), 9=คณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (สุเมธ แสงนันทนวล. 2552 : 30 - 31), 10=โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (สุเมธ แสงนันทนวล. 2552 : 27 - 28), 11=นิคม รัฐอมฤต (2553 : 17), 12=โคฟี อานัน (Kofi Annan. 2000 : 48)]

จากตาราง 2 แสดงว่าผลการวิเคราะห์ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจากทัศนคติของนักวิชาการ พบว่า ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษามี 15 ตัวแปร เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปรสรุปได้ว่า มีตัวแปร 5 ด้านที่มีความถี่สูงจำนวน 8-12 ความถี่ คือ 1) หลักความโปร่งใส 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักความรับผิดชอบ 4) หลักนิติธรรม และ 5) หลักคุณธรรม ดังนั้นในการศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผู้วิจัยจึงได้สรุปตัวแปรออกมาทั้ง 5 ด้าน คือ 1) หลักความโปร่งใส 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักนิติธรรม 4) หลักความรับผิดชอบ และ 5) หลักคุณธรรม มาเป็นแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักความโปร่งใส

หลักความโปร่งใสมีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 (2542 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักความโปร่งใสไว้ว่า เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ออนไลน์. 2543) ได้กล่าวถึงหลักความโปร่งใส โดยเน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้ การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีในการใช้ดุลยพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ และส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ

สถาบันพระปกเกล้า (2550 : 153) ได้กล่าวถึงหลักความโปร่งใส หมายถึงหน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง เช่น มีการตรวจสอบภายในหน่วยงาน มีความโปร่งใสด้านการให้คุณ เช่น มีค่าตอบแทนให้แก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสด้านการให้โทษ เช่น การพิจารณาโทษด้วยความยุติธรรม มีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูลบุคลากรประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

สุเมธ แสงนิมนวล (2552 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงหมายของหลักความโปร่งใสตามแนวคิดของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Programmed : UNDP) ไว้ว่า ความโปร่งใสเป็นการบริหารและดำเนินงานต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสารบุคคลที่มีความสนใจหรือมีความเกี่ยวข้อง จะต้องสามารถเข้าถึงสถาบันกระบวนการและข้อมูลข่าวสารได้โดยตรง ทั้งนี้ การได้รับข้อมูลข่าวสารต้องเพียงพอต่อการทำความเข้าใจและการติดตามประเมินสถานการณ์

นอกจากนี้ สุขเมธ แสงนิ่มนวล (2552 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงหมายของหลักความโปร่งใส ตามแนวคิดของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nation Economic and social Commission for Asia and the Pacific : UNESCAP) ไว้ว่า หลักความโปร่งใส เป็นการตัดสินใจตามกฎระเบียบ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเสรีและเพียงพอ และการตรวจสอบได้เป็นหลักฐานที่สำคัญของธรรมาภิบาล นั่นคือสาธารณะหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถตรวจสอบว่าโปร่งใสหรือปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือไม่

การุณนันทน์ รัตนแสนวงษ์ (2553 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักความโปร่งใสไว้ว่า เป็นการตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา สิ่งนี้ช่วยแก้ปัญหาการทุจริต และคอร์รัปชัน ได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก การตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงาน โดยการนำเสนอข่าวสารให้แก่สังคมได้รับทราบ

ณรัชชอร์ (ณัฐนรี) ศรีทอง (2554 : 11) ได้กล่าวว่าหลักความโปร่งใส หมายถึง การเปิดเผย ตรวจสอบได้ รับรู้ในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า หลักความโปร่งใสหมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีเรื่องที่ถูกกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการทุจริตในหน้าที่ สร้างความไว้วางใจในการบริหารงานกับครูในสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการตรวจสอบภายในสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ลงโทษผู้ที่กระทำความผิดอย่างเท่าเทียม ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศภายในสถานศึกษาได้สะดวก

2. หลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วมมีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (2542 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (อนันต์. 2543) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วม โดยเน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้ ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่าง ๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้ได้รับผลกระทบ และจำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า (2550 : 17 - 153) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง หน่วยงานมีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการเปิดโอกาสให้ประชาชน เช่น หน่วยงานให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ มีการพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชน

สุเมธ แสงนันทนวล (2552 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Programmed : UNDP) ไว้ว่า หลักการมีส่วนร่วม คือ ทุกคนควรมีสิทธิ์ในการตัดสินใจทั้งทางตรงและทางอ้อมในการมีส่วนร่วม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น รวมถึงการมีส่วนร่วมอย่างมีเหตุผลในเชิงสร้างสรรค์

นอกจากนั้น สุเมธ แสงนันทนวล (2552 : 30 - 31) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักการมีส่วนร่วมตามแนวคิดคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nation Economic and social Commission for Asia and the Pacific : UNESCAP) ไว้ว่า ธรรมชาติบดต้องการการมีส่วนร่วมของทั้งผู้ชายและผู้หญิงเป็นหลักสำคัญของธรรมชาติการมีส่วนร่วมกระทำได้โดยตรง หรือผ่านองค์กร หรือผ่านตัวแทน

การุณิชนันท์ รัตนแสนวงษ์ (2553 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม คือการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับประชาชน การมีส่วนร่วมสามารถทำได้โดยอิสระไม่มีการบังคับ สมาชิกเต็มใจให้ความร่วมมือด้วยตนเอง หรือมีส่วนร่วมผ่านหน่วยงาน สถาบันหรือผู้แทนตามระบอบประชาธิปไตย

ณรัชชอร์ (ณัฐนรี) ศรีทอง (2554 : 11) ได้กล่าวว่าหลักการมีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมตรวจสอบฝ่ายบริหาร ร่วมจัดการสังคมในลักษณะประชาสังคม

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถรับฟังความคิดเห็นของครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับครู ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนงาน เปิดโอกาสให้ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่สำคัญ ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจให้ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเต็มใจให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างและระบบของการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาให้มีความยั่งยืน

3. หลักความรับผิดชอบ

หลักความรับผิดชอบมีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (2542 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงหลักความรับผิดชอบไว้ว่า เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้น ในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลลัพท์ จากการกระทำของตน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (อนไลน์. 2543) ได้กล่าวถึงหลักความรับผิดชอบ โดยเน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้ การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการ รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้อง ความถูกต้อง ครบถ้วนรวมทั้งจำแนก ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียน หรือการกล่าวหาที่ได้รับ การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของงาน

สถาบันพระปกเกล้า (2550 : 17 - 153) ได้กล่าวถึงหลักความรับผิดชอบไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง หน่วยงานมีการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน เช่น หน่วยงานร่วมกันกำหนดทิศทางขององค์กร มีเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การสื่อสารและทำความเข้าใจเรื่องเป้าหมายของหน่วยงาน มีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มีการกำหนดวิธีการและขั้นตอนในการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรอย่างชัดเจน มีระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงาน มีแผนสำรอง เช่น เมื่อมีเหตุฉุกเฉิน หน่วยงานมีการวางแผนสำรองไว้เสมอ

สุเมธ แสงนันทกุล (2552 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงหลักความรับผิดชอบตามแนวคิดของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nation Economic and social Commission for Asia and the Pacific : UNESCAP) ธรรมชาติความต้องการให้องค์การและกระบวนการทำงานตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนภายใต้กรอบเวลาที่สมเหตุสมผล

นอกจากนั้น สุเมธ แสงนันทกุล (2552 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงหลักความรับผิดชอบตามแนวคิดของ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Programme : UNDP) ไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ คือ ผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องมีการรับผิดชอบต่อสาธารณชนทั่วไป และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถาบันของตน

การุณินท์ รัตนแสนวงษ์ (2553 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักความรับผิดชอบไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ เป็นการพยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการทำงาน กล้าที่จะตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจนั้น ๆ

ณรัชชอร์ (ณัฐนรี) ศรีทอง (2554 : 11) ได้กล่าวว่หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การที่สามารถอธิบายเหตุและผลต่อสาธารณะได้

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่าหลักความรับผิดชอบ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ เป้าหมายไว้อย่างชัดเจน บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตระหนักในสิทธิหน้าที่และความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ใส่ใจปัญหาของสถานศึกษาและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน สร้างความเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน สร้างการยอมรับและความพอใจจากครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงาน มีแผนสำรองในกรณีเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน

4. หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมมีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 (2542 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงหลักนิติธรรมไว้ว่า เป็นการการตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยต่อสถานการณ์ปัจจุบันและเป็นธรรม กฎ ข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายไม่ใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล ทั้งนี้ต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ออนไลน์. 2543) ได้กล่าวถึงหลักนิติธรรม โดยเน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้ กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้ มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน และประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตน เข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่าง ๆ

สถาบันพระปกเกล้า (2550 : 17 - 153) ได้กล่าวถึงหลักนิติธรรมไว้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึง หน่วยงานมีการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจอย่างชัดเจน มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคลากรและประชาชน มีความผูกพันต่อกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ เช่น การออกคำสั่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน มีความถูกต้องตามกฎหมาย ผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยภายในฝ่ายปกครองมีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ กฎหมายที่กำหนดโทษของหน่วยงานเป็นไปตามหลักกฎหมาย และกฎระเบียบของหน่วยงานไม่ขัดแย้งกับกฎหมายที่มีฐานะสูงกว่า

สุเมธ แสงนันทน์ (2552 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงหลักนิติธรรมตามแนวคิดของ คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nation Economic and social Commission for Asia and the Pacific : UNESCAP) ไว้ว่า ธรรมนูญการปกครองควรระบุถึงสิทธิมนุษยชน และต้องการปกป้องสิทธิมนุษยชน

นอกจากนั้น สุเมธ แสงนันทน์ (2552 : 27 - 28) ได้กล่าวถึงหมายของหลักนิติธรรมตาม แนวคิดของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Programme : UNDP) ไว้ว่า หมายความว่า หลักนิติธรรม คือ กรอบตัวบทกฎหมายต้องมีความเป็นธรรมและไม่มี การเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิ

การุณันท์ รัตนแสนวงษ์ (2553 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักนิติธรรมไว้ว่า เป็นการปฏิบัติตามกฎธรรมนูญการปกครองด้วยความถูกต้อง ตามกรอบของกฎหมายไม่เลือก ไม่ปฏิบัติ ไม่ลำเอียง มีการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ทุกคนในสังคม อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายเดียวกัน

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า หลักนิติธรรม หมายถึง ผู้บริหาร สถานศึกษาสามารถปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายและระเบียบราชการ ปฏิบัติอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และเป็นธรรมกับครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน มีการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจอย่างชัดเจน สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาได้ กฎระเบียบ ข้อบังคับในสถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนให้ทันยุคทันสมัย สร้างแรงจูงใจให้ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎและ ข้อบังคับอย่างเต็มใจ

5. หลักคุณธรรม

หลักคุณธรรมมีหน่วยงานได้แสดงทัศนะไว้ ดังต่อไปนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (2542 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงหลักคุณธรรมไว้ว่า เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและ ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ออนไลน์. 2543) ได้กล่าวถึง หลักคุณธรรม โดยเน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐมีรายละเอียดดังนี้ การร้องเรียนหรือ ร้องทุกข์ในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดลง สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย และคุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริหารจัดการและ ใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

สถาบันพระปกเกล้า (2550 : 17 - 153) ได้กล่าวถึงหลักคุณธรรมไว้ว่า หลักคุณธรรม หมายถึง หน่วยงานปลอดการกระทำผิดกฎหมาย มีการดำเนินงานเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ปลอดจากการกระทำผิดวินัย บุคลากรปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยราชการ ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ บุคลากรดำเนินตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่าหลักคุณธรรม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพาสถานศึกษาปลอดการกระทำผิดกฎหมาย ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยราชการ ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ เป็นแบบอย่างให้ครูปฏิบัติตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ สร้างกฎระเบียบ ข้อบังคับในสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่ทำให้สังคมในโรงเรียนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และใช้ทรัพยากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการบริหาร และการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองคลองธรรม มุ่งประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษาเป็นหลัก ทำให้คนในสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย

1. หลักความโปร่งใส หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีเรื่องที่ถูกกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการทุจริตในหน้าที่ สร้างความไว้วางใจในการบริหารงานกับครูในสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการตรวจสอบภายในสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ลงโทษผู้ที่กระทำผิดอย่างเท่าเทียม ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศภายในสถานศึกษาได้สะดวก

2. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถรับฟังความคิดเห็นของครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างความสามัคคีให้เกิดกับครู ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนงาน เปิดโอกาสให้ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่สำคัญ ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจให้ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเต็มใจให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างและระบบของการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาให้มีความยั่งยืน

3. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดยุทธศาสตร์วิสัยทัศน์ เป้าหมายไว้อย่างชัดเจน บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ตระหนักในสิทธิหน้าที่และความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ใส่ใจปัญหาของสถานศึกษาและกระตือรือร้นในการ

แก้ปัญหา ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน สร้างความเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน สร้างการยอมรับและความพอใจจากครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พยายามให้คนทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงาน มีแผนสำรองในกรณีเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน

4. หลักนิติธรรม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายและระเบียบราชการ ปฏิบัติอย่างเสมอภาค เท่าเทียมและเป็นธรรมกับครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน มีการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจอย่างชัดเจน สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาได้ กฎระเบียบ ข้อบังคับในสถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย สร้างแรงจูงใจให้ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอย่างเต็มใจ

5. หลักคุณธรรม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพาสถานศึกษาปลอดการกระทำผิดกฎหมาย ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยราชการ ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ เป็นแบบอย่างให้ครูปฏิบัติตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ สร้างกฎระเบียบ ข้อบังคับในสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาที่ทำให้สังคมในโรงเรียนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และใช้ทรัพยากรทางการศึกษาในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จรรยาบรรณวิชาชีพของครู

ความหมายของจรรยาบรรณ

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของจรรยาบรรณ และจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สภาวิจัยแห่งชาติ (ออนไลน์. 2541) ได้ให้ความหมายของคำว่า จรรยาบรรณ ไว้ว่า จรรยาบรรณเป็นหลักความประพฤติอันเหมาะสมแสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพที่กลุ่มบุคคลแต่ละสาขาวิชาชีพประมวลขึ้นไว้เป็นหลัก เพื่อให้สมาชิกในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ยึดถือปฏิบัติเพื่อรักษาชื่อเสียงและส่งเสริมเกียรติคุณของสาขาวิชาชีพของตน

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 289) ได้ให้ความหมายของจรรยาบรรณวิชาชีพว่า หมายถึงประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้นเพื่อรักษาส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

ไพวัลย์ เหลียงสุคใจ (2555 : 15 - 16) ได้กล่าวถึงจรรยาบรรณตามความหมายของ ปทานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ไว้ดังนี้ “จรรยา” มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า จริยา ซึ่งหมายถึงกิริยาที่ควรประพฤติในหมู่คณะดังในบทไหว้ครูที่ว่า “ทั้งท่านผู้ประศาสน์วิชา อบรมจริยา แก่ข้าในกาลปัจจุบัน” ส่วนคำว่า “บรรณ” หมายถึงหนังสือ หรือ ใบไม้ เช่น บรรณศาลา ก็หมายถึง ศาลที่มุงด้วยใบไม้ บรรณพิภพ หมายถึง โลกแห่งหนังสือ เป็นต้น เมื่อนำคำ 2 คำนี้มารวมกันเข้า เป็น “จรรยาบรรณ” ก็หมายถึง ความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นไว้ เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ เพื่อร่วมกันรักษาชื่อเสียง เกียรติคุณของวิชาชีพนั้น ๆ ให้เจริญรุ่งเรือง ถาวร ไม่มีความค้างปร้อยเข้ามาแผ้วพาน เป็นการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นหลักฐาน ให้ติดตามสืบค้นและอ้างอิงกันได้

เมื่อพิจารณาจริยธรรม และ จรรยาบรรณวิชาชีพ แล้วมีการกำหนดศัพท์ทางวิชาการว่า Etiquette ซึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์ทองจันทร์ หงส์คารมภักดิ์ ได้กล่าวถึงคำว่า จริยธรรมแห่งวิชาชีพ มรรยาทวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมจริยศาสตร์ จริยศึกษา ไว้ตามที่มีผู้กล่าวกันมาก แต่จะ หากคำตอบอธิบายให้ชัดเจนถึงความหมายที่แท้จริงนั้นยาก โดยยึดถือพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เป็นหลักต่อไป (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2557 : 20-21)

คำว่า คุณธรรม เป็นคำนาม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ขอบข่ายความว่า คุณธรรม เป็นคุณงามความดีที่ทุกคนยอมรับ ที่วิญญูชนพึงสำนึกในจิตใจของตน ในด้านความจริง ความดี และความงาม และให้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละส่วนตนเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป

คำว่า “จริยธรรม” คำนี้เป็นคำนาม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม ขยายความว่าเป็นกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่คนในสังคมยอมรับและปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติหรือ ปฏิบัติผิดไปจากกฎ ระเบียบ อาจจะมิบโทษ โทษ เช่น แพทยสภาออกข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มีอยู่ 6 หมวด สมาชิกแพทยสภาทุกคนหาก ผ่าฝืนกฎก็อาจจะถูกลงโทษหนักเบาได้สุดแล้วแต่กรณี จริยธรรมบางครั้งก็กำหนดโดยไม่มี บทลงโทษแต่ให้ผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ หรือผู้เข้ามาในวงการวิชาชีพใหม่ สามารถติดตามหัวข้อจริยธรรม นั้น ๆ เช่น คำสาบานของฮิปโปเครติส (Hippocratic) แพทย์ทุกคนทางซีกโลกตะวันตกเมื่อจะ ออกไปปฏิบัติหน้าที่แพทย์จะต้องสาบานตนตามหัวข้อจริยธรรมที่กำหนดไว้โดย ฮิปโปเครติส ปรมจารย์ทางการแพทย์ในสมัยก่อนคริสตกาล หรือปัจจุบันในสมาคมแพทย์โลก (World Medical Association) ได้ประกาศ International Code of Medical Ethics เมื่อปี พ.ศ. 2492 เป็นจริยธรรมที่ให้ แพทย์สำเร็จใหม่ทุกคนสาบานตนก่อนปฏิบัติหน้าที่แพทย์ บางทีเราก็เรียกคำสาบานนี้ว่า Declaration of Geneve

ส่วนฝ่ายพยาบาลก็มี The Code for Nurses (จริยธรรมแห่งวิชาชีพพยาบาล) ซึ่งเป็นสากลใช้กันทั่วโลกเหมือนกัน ทั้งนี้เป็นจริยธรรมที่ประกาศโดยสภาพยาบาลสากล (International Council of Nurses, ICN) เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2516 ที่เมืองเม็กซิโกซิตี ประเทศเม็กซิโก สำหรับประเทศไทยนั้นสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ประกาศใช้จริยบรรณวิชาชีพพยาบาล ตั้งแต่วันที่ 26 ตุลาคม 2528 ซึ่งได้ใช้กันในหมู่วิชาชีพพยาบาลจนถึงทุกวันนี้ ขณะนี้ได้มีสภาการพยาบาลขึ้นแล้ว จึงได้มีการกำหนดบทลงโทษผู้ประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอีกส่วนหนึ่งด้วย

ฉะนั้นแล้วคำว่าจริยธรรมแห่งวิชาชีพ หรือ จรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน คือ เป็นระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกทุกคนในวิชาชีพต้องนำไปปฏิบัติ บางทีเรียกว่า มรรยาทวิชาชีพ ก่อนนี้แพทย์สภาเคยใช้คำ มรรยาทวิชาชีพ ในความหมายเดียวกับจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

คำว่ามรรยาทแห่งวิชาชีพนั้น จะเก็บไว้ใช้ให้ตรงกับความหมายของคำ คือคำว่ามรรยาทมากกว่า ซึ่งควรหมายความอย่างเดียวกับคำว่า etiquette ของภาษาอังกฤษ ที่หมายความว่า เป็นพฤติกรรมที่งดงาม มีศักดิ์ศรี มีเกียรติ สมควรแก่การยกย่องชมเชย วิชาชีพของพยาบาล และแพทย์ จำเป็นที่จะต้องมีมรรยาทสำหรับประพฤติปฏิบัติแก่คนทั่วไป และแก่เพื่อนร่วมวิชาชีพ เช่น การพูดจาสุภาพอ่อนน้อม ไม่แสดงอาการที่ไม่พึงประสงค์ต่อผู้ป่วย

คำว่า จริยศาสตร์ เป็นนามปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยความประพฤติและการครองชีวิต ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควร อะไรไม่ควร ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า ethics จริยศาสตร์ เป็นเนื้อหาความรู้ทางปรัชญาที่เป็นพื้นฐานหรือแนวความคิดเบื้องต้นที่นำไปสู่การกำหนดหัวข้อจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่นในข้อจริยธรรม (หรือจรรยาบรรณ) ของวิชาชีพแพทย์และพยาบาล จะกำหนดไว้ว่าแพทย์และพยาบาลต้องเก็บรักษาเรื่องส่วนตัวของผู้ป่วยไว้เป็นความลับ เปิดเผยให้ผู้อื่นทราบไม่ได้ นอกจากผู้ป่วยยินยอมหรือต่อเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมาย คำถามที่นำไปสู่ จริยศาสตร์ คำถามคือทำไมแพทย์หรือพยาบาลต้องทำเช่นนั้น คำตอบก็คือเพราะเรื่องส่วนตัวของผู้ป่วยเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่ผู้ป่วยเลือกจะบอกหรือไม่บอกให้ใครรู้ก็ได้ แต่ที่เขาจำเป็นต้องบอกกับแพทย์หรือพยาบาลนั้น มีเหตุผลเพื่อต้องการให้แพทย์และพยาบาลรักษาเขาให้หายจากความเจ็บป่วย และผู้ป่วยก็จะเชื่อว่าแพทย์หรือพยาบาลผู้นั้นจะรักษาความลับเขาไว้ คำตอบเหล่านี้คือการใช้หลักการของจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่อง การเคารพในสิทธิส่วนตัว

นอกจากนี้ ปรัชญา กล้าผจญ ได้รวบรวมคำที่มีลักษณะเดียวกันไว้ เช่นกัน ดังต่อไปนี้ คำว่า จรรยาบรรณ นี้แยกศัพท์ออกเป็น 2 คำ คือ จรรยาและบรรณ จรรยาหรือจริยา หมายถึง กริยามารยาท ความประพฤติ สิ่งที่ยังปฏิบัติตามแนวทางที่นิยมยึดถือปฏิบัติกันตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาและถือว่าดี มีความเป็นผู้ดีหรือมีสมบัติผู้ดี ส่วนบรรณนั้น หมายถึง

ใบไม้ เช่น บรรณศาลา ก็แปลว่า ศาลาที่มุงบังด้วยใบไม้ และต่อมาหมายถึง สิ่งที่ได้ขีดเขียนจารึกเอาไว้เป็นตัวอักษรที่แต่เดิมเขียนบนใบไม้ แล้วกลายเป็นกระดาษ หรือบันทึกไว้ด้วยวิธีการอย่างอื่น เช่น คำว่า บรรณพิภพแปลว่า โลกแห่งหนังสือ เป็นต้น จากนั้นคำว่า จรรยาบรรณ นี้ ได้กลายเป็นแนวทาง กฎเกณฑ์ สิ่งพึงประพฤติ และสิ่งควร เว้นสำหรับวิชาชีพต่าง ๆ ในทุก ๆ แคว้นแห่งวิชาชีพ จะต้องมีการมี “จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ” นั้น ๆ กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกในแวดวงวิชาชีพนั้น ได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน ผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบ ก็จะได้รับยกย่องนับถือและได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา มีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพต่อไปได้อีกอย่างยาวไกล มีอนาคตดี ส่วนผู้ปฏิบัติไม่ดีและมีชอบ มีการบิดเบือน หรือเบียดบัง และเลื่อม ประพฤติชั่วฉล ลดเลี้ยวเลี้ยวคด เจ้าเล่ห์ หลอกหลวง ปลิ้นปล้อน คดโกง ด้วยวิธีการต่าง ๆ จะได้รับการตำหนิติเตียน และอาจจะถูกลงโทษลงทัณฑ์หนักเบาตามแต่กระทรวงแห่งความคิดของตน ในเรื่องเดียวกันนี้ ท่านยังได้กล่าวถึง จรรยาบรรณตามแนวคิดของ อมร รักษาสัตย์ ไว้ว่า จรรยาบรรณเป็นการที่คณะบุคคลร่วมกลุ่มร่วมอาชีพ ร่วมกันก่อตั้งสมาคมหรือองค์กรขึ้นมาเพื่อประกอบวิชาชีพนั้น แล้วช่วยทำนุบำรุงรักษาความดีงามในวิชาชีพนั้นให้ยืนยาวต่อไป การใช้กฎเกณฑ์ข้อบังคับของหมู่ในเชิงที่เห็นว่าดีงามมาบีบบังคับมวลสมาชิกนั้น ไม่มีอำนาจของกฎหมายบ้านเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นการควบคุมตนเองในบรรดามวลหมู่สมาชิกในองค์กร นั้น ๆ เอง เป็นการใช้ความมีวินัยในตนเอง มาเป็นเครื่องควบคุมระเบียบวินัยของคนหมู่มากนั่นเอง นอกจากนี้ท่านยังได้นำความหมายที่ ดิน ปรัชญพทุทธิ กล่าวถึง จรรยาบรรณ มากล่าวอีกว่า หมายถึง ศาสตร์และหลักการเกี่ยวกับศีลธรรม ทำให้คำสองคำนี้มักจะใช้ปะปนใช้แทนกันเสมอ รวมทั้งคำอื่น ๆ อีกด้วย อาทิ ค่านิยม ปทัสถาน มาตรฐาน ศีลธรรม และแม้กระทั่งความรับผิดชอบทางสังคม จรรยาบรรณจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกที่ว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรที่อนุญาตให้ทำได้ และ อะไรคือข้อห้ามมิให้กระทำ หากใครฝ่าฝืนไปทำเข้าก็จะได้รับการตำหนิติเตียนเป็นโลกวิฆชะ เป็นสิ่งที่ไม่พึงประพฤติปฏิบัติสำหรับบุคคลในแวดวงวิชาชีพหรือวิชาการนั้น ๆ นอกจากนี้เขายังได้ เพิ่มเติมความหมายของจรรยาบรรณอีกว่า หมายถึง การศึกษาอย่างเป็นระบบของศาสตร์ และปรัชญาที่ว่าด้วยความประพฤติ หน้าที่ความรับผิดชอบ และคุณประโยชน์ที่มีพื้นฐานอยู่บนศีลธรรม วิชาชีพ การที่จะบอกว่าการกระทำเช่นไรผิด-ถูก จรรยาบรรณขึ้นอยู่กับความเชื่อทางศาสนา ปรัชญาส่วนตัว และเจตจำนงส่วนบุคคล และมาตรวัดที่จะทดสอบว่าสิ่งที่คิด พูด และ ทำ มีจรรยาบรรณหรือศีลธรรมหรือไม่ สิ่งที่เราคิด พูด และทำนั้น เป็นความจริงหรือไม่ สิ่งที่เราคิด พูด และทำนั้น ยุติธรรมกับผู้เกี่ยวข้องหรือไม่ สิ่งที่เราคิด พูด และทำนั้น ช่วยรักษาชื่อเสียงและสร้างมิตรภาพให้เกิดขึ้นกับองค์กร บริษัทหรือไม่ สิ่งที่เราคิด พูด และทำนั้น จะเป็นประโยชน์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือไม่ (ปราชญา กล้าผจญ. 2545 : 182)

เมื่อพิจารณาถึงคำระหว่าง จริยธรรม ที่หมายถึง ความดีงาม (virtue) และ จรรยาบรรณ ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า ethics การ์เรตต์ (Garrett) พระเมธีธรรมาภรณ์ และพระธรรมปิฎก (ปัจจุบันสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) ได้กล่าวตรงกันว่ามาจากภาษากรีกว่า ethos ซึ่งเดิมหมายถึง ประเพณี (Custom) ธรรมเนียมปฏิบัติ (habitual conduct) และต่อมาได้กลายเป็นศีลธรรม (morals) ซึ่งตรงกับภาษาละติน (Latin) ว่า mores แปลเป็นภาษาไทยหมายถึงจารีตประเพณี ส่วน จรรยาบรรณ (ethics) หมายถึงกฎเกณฑ์แห่งความดีที่สมาชิกของสังคมพึงปฏิบัติ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าพฤติกรรมที่ดีงามนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดอย่างเป็นทางการ เพื่อสมาชิกทุกคนจะได้ถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ เพราะสมาชิกแต่ละคนมิได้ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาเหมือน ๆ กัน ย่อมมีความแตกต่างกันทางค่านิยม ทัศนคติและพฤติกรรม ดังนั้น การที่จะให้สมาชิกใหม่และสมาชิกเก่าได้รับรู้จริยธรรมร่วมกันเพื่อเกียรติยศศักดิ์ศรีของวงวิชาชีพ และเพื่อป้องกันการเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประพฤตินิยมของสมาชิก และควบคุมความประพฤติของสมาชิกให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสม จึงได้บัญญัติหรือออกข้อบังคับของวิชาชีพ ซึ่งเรียกว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional ethical หรือ ethical code หรือ code of conducts) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2547 : 6)

จริยธรรมวิชาชีพ โดยทั่วไปแล้วนิยมเรียกว่า Code of ethics ไม่ว่าจะวิชาชีพใดก็ตามต้องมีจริยธรรมแห่งวิชาชีพของตน เอาไว้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นแนวทางสำคัญให้บุคคลในวิชาชีพนั้น ๆ ต้องประพฤติปฏิบัติตาม ต้องปฏิบัติต่อผู้รับบริการ หรือ stakeholder เป็นอย่างดี ซื่อสัตย์ สุจริต ตรงไปตรงมา ไม่หลอกลวง ไม่คดโกง ไม่ปิดบังความจริง ไม่กระทำต่อผู้รับบริการในทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ไม่ทำให้อาชีพหรือวิชาชีพที่ตนเองปฏิบัติอยู่นั้นต้องมัวหมอง เดือดร้อนหรือเสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียง โดยจริยธรรมแห่งผู้ยึดมั่นในวิชาชีพแห่งตนนั้น มีดังต่อไปนี้ (ปราชญ์ กล่าวขวัญ. 2556 : 77)

1. ประพฤติตนดีสม่ำเสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ได้บังคับบัญชาลูกน้อง ลูกจ้าง เพื่อนร่วมงาน และผู้รับบริการ
2. มีความละเอียดรอบคอบ สะดุ้งกลัวต่อการทำชั่วทั้งปวง ไม่ปฏิบัติทุจริต ไม่คอร์รัปชัน ไม่หือราษฎร์บังหลวง ดูแลค่าใช้จ่ายในเรื่องทรัพย์สินเงินทองของหลวงอย่างตรงไปตรงมา และมีอบริสุทธีอย่างแท้จริง
3. มีความอดทนอดกลั้นต่อความยากลำบากต่าง ๆ รวมไปถึงอดทนต่อคำคร่ำว่ากล่าว การกล่าวหา การร้องทุกข์ และการเข้าใจผิดของผู้อื่น
4. รักษาคำพูด มีศีลมีสัตย์ คงเส้นคงวา ตรงต่อเวลา มีชื่อเสียงหอมหวานทนลม
5. รักษาชื่อเสียง ค่านิยมขององค์กร หน่วยงานของตน พยายามเผยแพร่ชื่อนั้นให้มากยิ่งขึ้นไป
6. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะได้ดี

7. เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนาย ลูกน้อง เพื่อนร่วมงาน ผู้รับบริการ ลูกค้า ฯลฯ
8. วางตนเหมาะสม เข้ากับชนทุกชั้นได้ดี ถ้อยทีถ้อยประสาน อ่อนโยนนุ่มนวล เอาใจเขา มาใส่ใจเรา รู้จักกาลเทศะ หนักแน่น มั่นคง ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ถือตัว
9. รู้จักอุปการะ คือ ทำคุณประโยชน์แก่บุคคลอื่น ทำบุญสุนทาน บริจาคทาน ช่วยเหลือ สังคม ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก คนพิการ
10. ไม่มีอคติใด ๆ ในการปฏิบัติงานกับผู้อื่น ไม่ว่าจะป็นนายจ้าง ลูกจ้าง เพื่อนร่วมงาน ผู้รับบริการ วิชาชีพ แปลความหมายได้ว่า อาชีพเฉพาะทาง อาชีพเฉพาะอย่าง ที่จะต้องได้รับการฝึกฝน อบรมมาเป็นพิเศษ เมื่อเรียนจบในศาสตร์สาขานั้นแล้ว ต้องมีการฝึกปฏิบัติงานเป็นการเฉพาะด้วย เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญชำนาญ จนสามารถปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพนั้น ๆ อย่างเป็นผลที่ได้ อาชีพเหล่านี้ ได้แก่ กฎหมาย การศึกษา สถาปัตยกรรม วิศวกรรม ทันตแพทย์ แพทย์ พยาบาล ภูมิศาสตร์ ศาสนศาสตร์ ฯลฯ

นอกจากนี้ ปราชญา กล้าผจญ และศิริพงษ์ เสาถายน (2553 : 76 - 77) ได้กล่าวถึง วิชาชีพตามแนวคิดของ ดิน ปรัชญพฤทธิ กล่าวว่ อาชีพราชการ ได้กลายเป็น วิชาชีพ ขึ้นมา หลังจากทีล้นเกล้า ฯ รัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิรูปการปกครองประเทศอย่างขนานใหญ่ โดยจัดตั้งกระทรวงต่าง ๆ ขึ้นมาอาชีพราชการกลายเป็นวิชาชีพ ที่มีการปฏิบัติงานเต็มเวลา มีผลตอบแทนคือเงินเดือนและเกิดมีจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อใช้เป็น เกณฑ์มาตรฐานเพื่อควบคุมความประพฤติของบุคคลที่ประกอบอาชีพในวิชาชีพต่าง ๆ และ ความเป็นมืออาชีพหรือ นักวิชาชีพนั้น มีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. หาเลี้ยงชีพจากวิชาชีพนั้น
2. ได้รับการศึกษาอบรมมาอย่างดี อาศัยหลักทฤษฎีการบริหารมาประกอบ คั้นคว้าวิจัย พัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาแห่งการปฏิบัติงานในวิชาชีพนั้น ๆ
3. ใช้ความรู้ที่ได้ศึกษาร่ำเรียนมา ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ รับการฝึกอบรมแบบเข้ม ปฏิบัติงานในแวดวงวิชาชีพนั้น ๆ มายาวนานจนเกิดความเชี่ยวชาญชำนาญในวิชาชีพนั้น
4. ได้รับการรับรองมาตรฐานแห่งวิชาชีพนั้น จากสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ วิชาชีพของตน
5. ประพฤติตน ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตนอย่างเคร่งครัด
6. ได้รับการประกันคุณภาพจากองค์กร หรือสมาคมวิชาชีพ โดยการออกไปประกอบ วิชาชีพให้เพื่อควบคุม กำกับดูแลคุณภาพ มาตรฐาน และจรรยาบรรณ หากผู้ใดประพฤติดี ก่อให้เกิด ความเสียหาย หรือกระทำการที่ผิดกฎหมาย ก็จะถูกดำเนินมาตรการทางวินัย มีการลงโทษอย่างเฉียบขาด เอาจริงเอาจัง เพื่อมิให้ผู้อื่นประพฤดิเช่นเดียวกันให้เสื่อมเสียในแวดวงวิชาชีพนั้น ๆ ต่อไป อีกได้

โคลบลเบิร์ก (Kohlberg, 1979 : 31 - 54) ได้กล่าวถึงจรรยาบรรณ (ethics) ว่าเป็นระบบของการทำความดีละเว้นความชั่ว ที่มีปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงเหตุ ทั้งทางด้านจิตใจและสถานการณ์และพฤติกรรมของจรรยาบรรณ รวมทั้งมีปัจจัยส่งออก (Output) ซึ่งเป็นผลของการมีจรรยาบรรณหรือมีพฤติกรรมจรรยาบรรณ ซึ่งผลนี้อาจอยู่ในรูปแบบทั้งจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลผู้กระทำและผลต่อบุคคลอื่น ต่อกลุ่ม ต่อสิ่งแวดล้อมและต่อโลก จรรยาบรรณจะเกิดขึ้น เมื่อค่านิยมหรือคุณธรรมตั้งแต่ 2 ตัวขัดแย้งกันทำให้บุคคลต้องตกอยู่ในสภาพที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาในการที่จะเลือกปฏิบัติตามคุณธรรมหรือค่านิยมตัวใดตัวหนึ่ง เช่น ความกตัญญูต่อบุคคล ขัดแย้งต่อความรับผิดชอบหน้าที่ เป็นต้น บุคคลที่ตัดสินใจเลือกจรรยาบรรณหรือค่านิยมตัวที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าที่เป็นประโยชน์แก่เฉพาะตนหรือพวกพ้องในกลุ่มเล็ก ๆ จึงมักเป็นบุคคลที่มีจรรยาบรรณสูง

กิริติ บุญเจือ (2551 : 9, 125 - 128) ได้กล่าวถึง จรรยาบรรณ (Code of conduct) ว่าเป็นระบบจริยธรรมของกลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มที่ประกาศใช้โดยกลุ่มเพื่อควบคุมตนเองและลงโทษตนเอง จริยธรรมอาชีพก็มีการเรียกกัน โดยท่านได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับจริยธรรมในอาชีพประกอบดังนี้

1. อาชีพและธุรกิจ อาชีพ (profession) หมายถึง การทำงานที่มุ่งบริการยิ่งกว่าหาเงิน และหาเงินเพื่อบริการให้มากขึ้น และธุรกิจ (business) หมายถึง การทำงานที่มุ่งหาเงินยิ่งกว่าการบริการ และบริการเพื่อหาเงินให้มากขึ้น ดังนั้นงานใดจะเป็นอาชีพหรือธุรกิจย่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้ทำงาน นักจริยศาสตร์พยายามหาวิธีทำให้ธุรกิจเป็นอาชีพ จึงได้นำเสนอมาตรการบางอย่างสำหรับตัดสินได้ว่าผู้ประกอบการใด ๆ ทำอย่างนักธุรกิจแต่อย่างเดียว หรือว่าทำอย่างนักอาชีพด้วย กล่าวคือ มองในแง่เศรษฐศาสตร์ก็เป็นนักธุรกิจ แต่ถ้ามองในแง่จริยศาสตร์ที่เป็นนักอาชีพ นักอาชีพไม่ได้มีความหมายว่าต้องประกอบกิจการโดยไม่รับค่าตอบแทน ทั้งนี้ทั้งนั้นย่อมจะเป็นไปได้ยาก เพราะนักอาชีพก็ต้องกินต้องใช้ตามฐานะ จะหวังเงินบริจาคเพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ ความสะดวกเพียงพอ จึงจำเป็นจะต้องมีอัตราค่าตอบแทนพอสมควรกับการบริการและความรับผิดชอบ แต่ผู้ที่มีผู้ประกอบการเพื่อคอยหาผลประโยชน์แต่อย่างเดียว กับผู้ที่มีผู้ประกอบการเพื่อรับใช้สังคมเป็นที่ตั้ง ย่อมจะมีจิตใจต่างกัน และการแสดงออกในความประพฤติขณะทำงานดังกล่าวต่างกันอยู่มาก

2. อาชีพในปัจจุบัน ในอดีตคนเราประกอบอาชีพกันในสังคมปิด คือ ทำงานเพื่อให้บริการแก่บุคคลที่รู้จักมักคุ้นกัน มีขนบธรรมเนียมแบบเดียวกัน มีอุดมคติคล้ายกัน จึงมีความเกรงใจกันอยู่มาก และมักจะมีมาตรการร่วมสำหรับควบคุมการประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยที่ผู้ประกอบการนั้น ๆ ไม่กล้าฝ่าฝืน เพราะการเสียจรรยาบรรณ (Code of conduct) และจะได้รับการดูถูกเหยียดหยามและกลายเป็นบุคคลน่ารังเกียจในสังคมที่ตนสังกัดอยู่ ถ้าจะย้ายไปอยู่สังคมอื่นก็

ทำไมได้ง่ายนัก และมักจะประสบความสำเร็จในชีวิตเสียมากกว่าคำว่าธุรกิจ จึงไม่เป็นที่รู้จักกันในระบบสังคมปิด ปัจจุบันนี้เรายู่กันในระบบสังคมเปิด คือ แต่ละคนสามารถให้บริการอย่างกว้างขวางไปถึง บุคคลที่ไม่เคยรู้จักกันเลย อาจจะพบหน้ากันเพียงครั้งเดียวในการบริการครั้งนั้นก็ได้รับความเกรงใจต่อกันจึงมีน้อยหรือบางทีอาจจะไม่รู้สึกรู้ว่ามีความเกรงใจอะไรต่อกันเลยก็ได้ เราสังเกตได้ว่าคนขับรถในท้องถนนแห่งกรุงเทพมหานครของเราจำนวนมากปากพล่อย คำและกล่าวคำผิดสวาพอย่างไม่เกรงใจ เพราะเห็นว่าบุคคลที่พบกัน ในท้องถนนล้วนแต่ไม่รู้จักกันทั้งนั้น จึงถือโอกาสคำฟรีได้ตามสบาย ในสภาพสังคมเปิดเช่นนี้ อาชีพทั้งหลายจึงกลายเป็นธุรกิจได้ง่าย แต่ถ้าเรายอมปล่อยให้ทุกคนทำงานด้วยความรู้สึกเป็นการประกอบธุรกิจกันไปเสียทั้งหมดเช่นนี้ เราย่อมจะสังเกตเห็นได้ทันทีว่าการเอาัดเอาเปรียบกันจะเข้มข้น คนฉลาดจะได้เปรียบคน โง่ คนมีอำนาจต่อรองสูงจะได้เปรียบคนมีอำนาจต่อรองต่ำ แต่ทว่าคนเสียเปรียบจะเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม แล้วอะไรจะเกิดขึ้นในที่สุด

3. จริยธรรมเกี่ยวกับอาชีพในสังคมปัจจุบัน สังคมปัจจุบันต้องการจริยธรรมเกี่ยวกับอาชีพอย่างยิ่ง เพราะในปัจจุบันผู้ประกอบการเดียวกันมักจะรวมกลุ่มกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน เนื่องจากบริการบางอย่างมีความจำเป็นสำหรับชีวิต และความเป็นอยู่ของสังคมอย่างยิ่ง สังคมจะขาดบริการประเภทนี้เพียงวันเดียวก็ไม่ได้ เช่น บริการด้านการรักษาพยาบาล บริการด้านน้ำสะอาด เป็นต้น จึงทำให้ผู้ประกอบการบางพวกมีอำนาจต่อรองถึงกับบังคับกฎหมายได้ ถ้าหากว่าผู้ประกอบการเหล่านี้ไม่มีจรรยาบรรณของอาชีพ ก็คือไม่มีจริยธรรมแห่งอาชีพของตนเพียงพอ ก็อาจใช้อำนาจต่อรองที่ตนมีอยู่เพื่อบังคับกฎหมายได้ตามใจ เป็นการใช้กฎหมายในกฎหมาย ผู้ถูกเอาัดเอาเปรียบที่เห็นว่าตนไม่อาจจะใช้กฎหมายในกฎหมายได้ ก็คงจะหัน ไปใช้กฎหมายนอกกฎหมายกันมากขึ้น ในที่สุดสังคมก็จะไปไม่รอด เพื่อให้สังคมอยู่รอดจำเป็นมากที่ทุกสายอาชีพจะต้องมีจริยธรรม และจรรยาบรรณประจำอาชีพ ซึ่งจะ เป็นข้อบังคับภายในจิตใจ นอกเหนือ ไปจากกฎหมายซึ่งบังคับเพียงผิวเผินภายนอก

อนึ่ง ศาสนาซึ่งมีหลักศีลธรรมของตนอยู่ทุกศาสนานั้น ปัจจุบันถือกันโดยทั่วไปว่าเป็นเรื่องที่ถือโดยความสมัครใจแล้วแต่ศรัทธาของแต่ละบุคคล ใครมีศรัทธาต่อศาสนาใดและมีศรัทธาทำใดก็ปฏิบัติไปตามจิตใจของศรัทธาของตน ไม่มีใครบังคับใครและไม่ควรบังคับกันในเรื่องศรัทธา อย่างมากก็เพียงแต่ชักชวนกันได้เท่านั้น ส่วนจริยธรรมอาชีพแต่ละอาชีพผูกมัดผู้ประกอบการนั้น ๆ ไม่ใช่ตามความสมัครใจเหมือนศีลธรรมของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่ทว่าเมื่อเข้าใจเหตุผลแล้วก็มีผลบังคับให้ต้องปฏิบัติตาม โดยมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเป็นเดิมพัน ศีลธรรมของศาสนามีประกาศิตบังคับในระดับเสริมจริยธรรมในแต่ละอาชีพ ซึ่งแยกออกได้เป็น 3 ข้อ คือ 1) กฎหมายซึ่งบังคับพลเมืองทุกคนอย่างเสมอหน้ากัน 2) วินัย ซึ่งเป็น กฎหมายบังคับเฉพาะกลุ่มชนที่มีอาชีพหรือสถานภาพเดียวกันในสถาบันเดียวกัน ระเบียบการคือ ข้อกำหนดในรายละเอียดของวินัย 3) จรรยาบรรณ (Code of Conduct) คือบรรดาคุณธรรมที่ไม่บังคับแต่

ถ้าปฏิบัติก็จะช่วยให้ได้รับการยกย่องเป็นพิเศษในแต่ละอาชีพ เช่น กฎหมายบังคับว่าครู (ทั่วประเทศ) ต้องมีวุฒิปริญญาตรี คำว่าต้อง หมายความว่า ยกเว้นให้ใครไม่ได้ทั้งสิ้น วินัยของโรงเรียน นี้กำหนดให้ครูพึงแต่งเครื่องแบบตามกำหนดและกฏตราของ โรงเรียนที่หน้าอกในระหว่างเวลาปฏิบัติหน้าที่ และมีระเบียบการว่าเครื่องแบบพึงมีอายุใช้งานไม่เกิน 3 ปี คำว่าพึงหมายความว่า หากมีความจำเป็นก็ขอผ่อนผันได้ จรรยาบรรณอาชีพครูระบุว่าครูจักต้องอุทิศเวลาเพื่อความรู้ของ ผู้เรียนก่อนผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งไม่มีกฎหมายบังคับทั้ง ไม่มีวินัยกำหนด แต่ให้ครูพิจารณาเองว่าจะทำมากน้อยแค่ไหนเพื่อคุณภาพของความเป็นครู ซึ่งไม่มีใครบังคับว่าต้องทำใด จักต้อง หมายความว่า ต้องบังคับตัวเองให้ได้เพื่อประกอบอาชีพไม่ใช่ธุรกิจ แต่หากไม่สนใจปฏิบัติเลย ผู้รับผิดชอบก็อาจจะตักเตือนและคาดโทษได้ในฐานะไม่ให้ความร่วมมือ และหากไม่สนใจจริง ๆ ก็อาจจะตั้งกรรมการขึ้นพิจารณาขับไล่ก็ได้ ในฐานะไม่มีคุณสมบัติเพียงพอในอาชีพ ซึ่งเรื่องนี้ กฎหมายจะต้องเปิดทางให้โดยใช้การบริหารงานหรือธรรมาภิบาลที่เหมาะสม คือต้องดูแลไม่ให้กลายเป็นเครื่องมือของการกลั่นแกล้ง จริยธรรมในแต่ละอาชีพจึงแยกออกได้เป็นเป้าหมายของอาชีพและวิถี ซึ่งประมวลขึ้นเป็นตัวอย่างของจรรยาบรรณของอาชีพนั้น ๆ เสริมกฎหมาย วินัย และระเบียบการของแต่ละสถาบัน

นอกจากนี้ กิรีติ บุญเจือ (2551 : 125 - 128) ได้ยกตัวอย่าง จริยธรรมของครู ไว้ดังนี้

1. ครูเป็นแม่พิมพ์จริงหรือ เคยเชื่อกันมานานว่านักเรียนเป็นขี้ผึ้ง ครูเป็นแม่พิมพ์หรือเบ้าหลอม ครูจะปั้นศิษย์ให้เป็นอะไรก็ได้ แล้วแต่ว่าครูจะสอนให้นักเรียนเรียนรู้อะไรและอย่างไร บัดนี้เริ่มจะเชื่อกันว่าไม่จริงเสียแล้ว เพราะนักเรียนสมัยนี้ไม่เชื่อฟังครู แต่พยายามยืนยันสิทธิ์ที่จะเป็นของตัวเอง ผู้เขียนคิดว่าที่นักเรียนสมัยนี้เป็นเช่นนี้ ก็เพราะครูปั้นให้พวกเขาเป็นเช่นนั้นนั่นเอง เราคงลืมไปว่าเมื่อไม่นานมานี้ครูทั่วไปบ่นกันว่านักเรียนของเราไม่มีความคิดริเริ่ม ไม่มีความคิดของตัวเอง ไม่ชอบถามและไม่ชอบบอกความคิดเห็น โดยครูได้ช่วยกันกระตุ้นเป็นการใหญ่ให้นักเรียน มีความคิดของตนเอง โดยครูเองก็ไม่รู้จะเข้าใจเหมือนกันว่าจะต้องคิดอย่างไร มีหลักมีเกณฑ์อะไรยึดเหนี่ยวในความคิดอิสระบ้างหรือไม่ เมื่อนักเรียนถูกบ่นถูกว่าถูกตำหนิ และถูกกระตุ้นให้คิดเองหนัก ๆ เข้าก็ถึงจังหวะหนึ่งที่นักเรียนกล้าคิดขึ้นมา เพื่อจะได้พ้นข้อตำหนิเสียที ผลก็คือคิดอย่างไร หลักการสร้างความตระหนกตกใจแก่ครูและผู้ใหญ่ทั่ว ๆ ไป ผู้เขียนเชื่อว่ายังไม่สายเกินแก้ ถ้าครูตระหนักในหน้าที่เป็นแม่พิมพ์อย่างแท้จริง และช่วยกันปั้นนักเรียนให้คิดอย่างมีหลักเกณฑ์ขึ้น โดยครูเองหันมาสนใจตรรกวิทยาและปรัชญากันบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตศาสตร์ เพื่อจะได้เป็นแม่พิมพ์ที่เหมาะสมต่อไป

ครูเป็นแม่พิมพ์จริง แต่มิใช่ครูคนเดียวที่เป็นแม่พิมพ์โดยเอกเทศ ระบบการศึกษาในปัจจุบันนี้ทำให้นักเรียนแต่ละคนต้องผ่านมือครูเป็นจำนวนร้อย แม่พิมพ์ของนักเรียนแต่ละคนจึงอยู่ที่คณะครูในระบบการศึกษา และจรรยาบรรณของครู ซึ่งคำว่า ครู หมายถึงผู้สอนทุกระดับและทุกประเภท

2. เป้าหมายของการเป็นครู

2.1 เพื่อบริการสังคมในด้านป็นจิตใจของอนุชน (พาออกจากความไม่รู้สู่ ความรู้)

2.2 เพื่อค้นหาความรู้เพิ่มเติม

3. จรรยาบรรณครู

3.1 จักต้องหวงแหนเสรีภาพในการค้นคว้าหาความรู้ และเสรีภาพในการสอนตาม
 ทรรสนะของตน นอกจากนี้จะต้องเคารพกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ เหมือนบุคคลอื่น

3.2 จักต้องป็นนักเรียนให้เป็นตัวของตัวเอง ช่วยให้นักเรียนพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง
 ขึ้นอย่างเต็มทีจากเนื้อหาวิชาที่ครูมีหน้าที่สอน

3.3 จักต้องร่วมมือกับครูอื่น ๆ เพื่อให้อาชีพครูมีความคล่องตัวในทางปฏิบัติและ
 เพื่อให้อาชีพครูได้บริการสังคมตามเป้าหมาย

3.4 จักต้องถือว่างานสอนเป็นอาชีพ ไม่ใช่ธุรกิจ

3.5 จักต้องงดเว้นการตำหนิความประพฤติของเพื่อนครูด้วยกันในการสอน

3.6 จักต้องงดเว้นการแย่งตำแหน่งที่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ และยังไม่หมดวาระ

3.7 จักต้องงดเว้นการเหยียดหยามอาชีพครู

3.8 จักต้องรับผิดชอบสอนให้หมดภาคการศึกษาที่ได้ตกลงไว้กับผู้อำนวยการ

3.9 จักต้องสอนด้วยเมตตาธรรม และให้คะแนนด้วยความยุติธรรม

3.10 จักต้องแสดงคุณสมบัติตามจริงเมื่อสมัครงาน

3.11 จักต้องแสดงไมตรีจิตต่อเพื่อนครูทุกคน รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวครู

3.12 จักต้องสนับสนุนนโยบายของสถาบันที่ตนสังกัดอยู่ ถ้าไม่สนับสนุนก็พึงนิ่งเฉย
 ไม่พึงกล่าวกับบุคคลภายนอกว่าตนเองไม่เห็นด้วย

3.13 จักต้องเคารพผู้บังคับบัญชาด้วยใจจริง

3.14 จักต้องงดเว้นอบายมุขทุกอย่าง

3.15 เมื่อได้รับการปรึกษาหารือจักต้องเสนอความคิดเห็นอย่างเสรีและด้วยใจจริง

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้ว่า
 จรรยาบรรณ หมายถึง การรักษา พึ่งปฏิบัติงดเว้นปฏิบัติ ยึดถือปฏิบัติ เพื่อเป็นเกณฑ์ตามหลักสากล มุ่งหมาย
 ในการพัฒนาประสิทธิภาพสำหรับบุคคล หมู่คณะ องค์กร และสังคม หรือมีจุดมุ่งหมายเพื่อคน และเพื่องาน
 ในแต่ละวิชาชีพ โดยได้กำหนดบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมสมาชิก ซึ่งต่างก็มุ่งไปที่เรื่องของคุณธรรม
 จริยธรรม และศีลธรรม ส่วนจรรยาบรรณในวิชาชีพ หมายถึง ประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบ
 วิชาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทาง ให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เพื่อผดุงเกียรติและ
 สถานะของวิชาชีพ โดยที่ข้อบัญญัติเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้กระทำผิดจรรยาบรรณจะต้องได้รับโทษ

ความสำคัญของจรรยาบรรณ

จรรยาบรรณในวิชาจะเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะจำแนกอาชีพว่าเป็นวิชาชีพหรือไม่ อาชีพที่เป็นวิชาชีพนั้นกำหนดให้มืองค์กรรองรับ และมีการกำหนดมาตรฐานของประพฤติของผู้อยู่ในวงการวิชาชีพซึ่งเรียกว่าจรรยาบรรณ ซึ่งลักษณะวิชาชีพ ที่สำคัญคือเป็นอาชีพที่มีศาสตร์ชั้นสูงรองรับ จากการศึกษาแนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ ไว้ดังนี้

จรรยาบรรณวิชาชีพมีความสำคัญต่อการประกอบกิจการต่าง ๆ ช่วยพยุให้สังคมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งจรรยาบรรณวิชาชีพ ช่วยควบคุมมาตรฐาน รับประกันคุณภาพและปริมาณที่ถูกต้องในการประกอบอาชีพในการผลิตและการค้า นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมมาตรฐานคุณภาพและปริมาณที่ดี มีคุณค่าและเผยแพร่ให้รู้จักเป็นที่นิยมเชื่อถือได้ ควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพและผู้ผลิต ผู้ค้า เช่น มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม ฯลฯ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพและผู้ผลิต เช่น มีเมตตา หิริ โอตตปปะ ฯลฯ และยังช่วยลดปัญหาอาชญากรรมลดปัญหาการคดโกง ฉ้อฉล เอาเปรียบ เห็นแก่ตัวและประโยชน์ส่วนตน ฯลฯ (พิชัย ไชยสงคราม. 2546 : 126)

นอกจากนี้ พิภพ ชังเงิน (2548 : 15) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละประเภท ประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสมตามหลักของแต่ละอาชีพได้วางไว้ให้เป็นจรรยาบรรณของอาชีพนั้น ๆ ถ้าหากกระทำผิดจรรยาบรรณย่อมมีความผิด
2. ช่วยควบคุมและส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสำนึกในหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่องานที่กระทำ
3. ส่งเสริมและช่วยควบคุมการผลิต รวมไปถึงการปฏิบัติงานให้มีปริมาณและคุณภาพที่น่าเชื่อถือได้ มีบริการที่ดีและปลอดภัย
4. ส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพมีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
5. ส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ มีความสำนึกว่าการประกอบอาชีพที่ไม่ควรที่จะเห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้บริโภครหรือผู้รับบริการ ตรงไปตรงมาเป็นกุศล สังคมยกย่อง
6. จรรยาบรรณช่วยพิทักษ์สิทธิ และหน้าที่ของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ ตามกฎหมายบัญญัติไว้

ขนิษฐา สุวรรณฤกษ์ (2548 : 218) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจรรยาบรรณตามแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ดังนี้

1. ครูต้องตระหนักเสมอว่าเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้เป็นศิษย์ นอกจากสอนและปฏิบัติงานดีแล้ว ครูต้องประพฤติตนดีด้วยการพัฒนาศิษย์จึงจะเกิดผลสำเร็จ
 2. ต้องตระหนักว่าจรรยาบรรณครู เปรียบเสมือนศีลธรรมที่กำหนดและควบคุมความประพฤติและการปฏิบัติตนของครู ซึ่งเมื่อกระทำแล้วย่อมมีผลต่อพัฒนาการของศิษย์ทั้ง โดยตรงและโดยอ้อม
 3. ตระหนักเสมอว่า การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณครูนั้น เริ่มต้นที่ความคิดและจิตใจ ด้วยสำนึกความสมัครใจของแต่ละคน เมื่อคิดได้ว่าครูต้องทำดีต่อศิษย์แล้วจึงแสดงออกทางวาจา และการปฏิบัติด้วยการพูดดี และปฏิบัติดีต่อศิษย์ทั้งในและนอกเวลาเรียน
 4. ครูสามารถประพฤติตนเองว่าได้ปฏิบัติและประพฤติตนตามหรือสอนทางจรรยาบรรณข้อใดบ้าง
 5. เมื่อครูได้ประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณแล้ว จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และจะดำรงความดีอย่างต่อเนื่องต่อไป
 6. หากครูบกพร่องหรือผิดพลาดในการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณข้อใด ก็สามารถหาสาเหตุแล้วปรับแก้พฤติกรรมจนแสดงออกด้วยการลดละและเลิกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นให้ได้
- นอกจากนี้ สุภานัน สิริพิสิฐ (2551 : 245 - 247) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพไว้ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ
 2. ควบคุมและส่งเสริมการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐานและมีปริมาณที่มีคุณค่าและช่วยเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักเป็นที่นิยมเชื่อถือ
 3. ทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิตามกฎหมายสำหรับผู้ประกอบอาชีพนั้น ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
 4. จรรยาบรรณช่วยเน้นภาพพจน์ของผู้มีจริยธรรมให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น
 5. ลดปัญหาการคดโกง ฉ้อฉล เอาเปรียบ การเห็นแก่ตัวและเห็นแก่ได้
- รัตนวดี โชติภนนิช (ม.ป.ป. : 94) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจรรยาบรรณ ดังนี้
1. ช่วยควบคุมมาตรฐาน รับประกันคุณภาพที่ถูกต้องในการประกอบอาชีพ ในการผลิตและการค้า
 2. ช่วยควบคุมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพ
 3. ช่วยส่งเสริมมาตรฐาน คุณภาพและปริมาณที่ดี มีคุณค่าและเผยแพร่ให้รู้จักเป็นที่นิยมเชื่อถือ
 4. ช่วยส่งเสริมจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพ

5. ช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ลดปัญหาการคดโกง เอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัวและแก่ได้ ฯลฯ
6. ช่วยเน้นให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นในภาพพจน์ที่ดีของผู้มีจริยธรรม
7. ช่วยทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิตามกฎหมายสำหรับผู้ประกอบอาชีพให้เป็นไปถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

นอกจากนั้นไพวัลย์ เหลียงสุดใจ (2555 : 28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพว่าเป็นประมวลความประพฤติ ข้อบังคับ มรรยาท ที่ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละอย่างกำหนดขึ้นเพื่อการรักษา ฝังปฏิบัติ งดเว้นปฏิบัติ ยึดถือ ปฏิบัติเป็นเกณฑ์ตามหลักสากลในการพัฒนาประสิทธิภาพสำหรับบุคคล หม่อมคณะ องค์กรและ สังคม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงฐานะของสมาชิก ความงาม รวมทั้งก่อให้เกิด ความสงบสุขและความเจริญในตัวคน วิชาชีพและสังคมอาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ เป็น จริยธรรมของกลุ่มคนร่วมอาชีพร่วมอุดมการณ์ เป็นหลักประพฤติกติการมายาทที่ทุกคนเชื่อว่าเป็น สิ่งที่ถูกต้องดั่งามควรจะร่วมกันรักษาไว้เพื่อดำรงเกียรติและศรัทธาจากผู้อื่น ละเมียดละไมกว่า กฎระเบียบ ลึกซึ้งกว่าวินัย สูงค่าเทียบเท่าอุดมการณ์ จรรยาบรรณเป็นสายใยของคนกลุ่มร่วมอาชีพ ร่วมอุดมการณ์ เป็นระบบเกียรติศักดิ์ที่ใช้ดูแลและปกครองกันเอง เพื่อดำรงความเชื่อถือและเกียรติคุณแห่งอาชีพ ให้เป็นที่ศรัทธาของสาธารณชน

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า จรรยาบรรณวิชาชีพมีความสำคัญเนื่องจากเป็นข้อกำหนดที่ควบคุมไม่ให้ผู้ประกอบวิชาชีพประพฤติหรือปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หากผู้ประกอบวิชาชีพสามารถกระทำได้ตามที่จรรยาบรรณวิชาชีพกำหนดไว้ก็จะทำให้ได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากบุคคลต่าง ๆ และจะส่งผลให้วิชาชีพนั้น ๆ เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง

ขอบเขตของจรรยาบรรณวิชาชีพ

อาชีพทุกอาชีพต้องมีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตนกำหนดไว้ เช่นเดียวกับชีพครู แต่ในสมัยโบราณอาชีพครูไทยยังไม่มีจรรยาบรรณเป็นลายลักษณ์อักษร ครูไทยจะยึดเอาแนวคำสอนตามพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติต่อ ๆ มา จนกระทั่งใน พ.ศ. 2506 หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และประธานกรรมการอำนวยการคุรุสภาในขณะนั้น ได้ออกระเบียบจรรยาบรรณสำหรับครูไทยขึ้นพร้อม ๆ กัน 2 ฉบับ คือ (รัตนาวดี โชติกพนิช. 2550 : 95 - 96)

1. ฉบับที่ 1 เรียกว่าระเบียบคุรุสภาว่าด้วยวินัยตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ. 2506
2. ฉบับที่ 2 เรียกว่าระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ. 2506

ต่อมาจรรยาบรรณทั้งสองฉบับนี้ได้ถูกยกเลิก เนื่องจากจรรยาบรรณ พ.ศ. 2506 นี้ มิได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ คุรุสภาเกรงว่า ครูอาจารย์จะเกิดความสับสนในทางปฏิบัติดังนั้น คุรุสภาจึงได้ปรับปรุงจรรยาบรรณครูขึ้นใหม่และประกาศใช้ในปี 2526

3. ฉบับที่ 3 เรียกว่าระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ. 2526
4. ฉบับที่ 4 เรียกว่าระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539
5. ฉบับที่ 5 เรียกว่าข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548
6. ฉบับที่ 6 เรียกว่าข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 นับว่าเป็นแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพฉบับปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากมติคณะกรรมการคุรุสภา ในการประชุมครั้งที่ 2/2550 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2550 โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการคณะกรรมการคุรุสภาจึงออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 (2550 : 37 - 42) ไว้ดังต่อไปนี้

1. จรรยาบรรณต่อตนเอง

ครูต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

- 1.1.1 ประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี
- 1.1.2 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามประเพณี และวัฒนธรรมไทย
- 1.1.3 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ ตามเป้าหมายที่กำหนด
- 1.1.4 ศึกษา หาความรู้ วางแผนพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และแสดงผลงานอย่างสม่ำเสมอ
- 1.1.5 ค้นคว้า แสวงหา และนำเทคนิคด้านวิชาชีพที่พัฒนาและก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับมาใช้แก่ศิษย์และผู้รับบริการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

1.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

- 1.2.1 เกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือเสพสิ่งเสพติดจนขาดสติหรือแสดงกิริยาไม่สุภาพเป็นที่น่ารังเกียจในสังคม
- 1.2.2 ประพฤติผิดทางชู้สาวหรือมีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ

1.2.3 ขาดความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่ จนเกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานตามหน้าที่

1.2.4 ไม่รับรู้หรือไม่แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ในการจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติหน้าที่

1.2.5 ขัดขวางการพัฒนาองค์การจนเกิดผลเสียหาย

2. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

ครูต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.1.1 แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ

2.1.2 รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

2.1.3 ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้

2.1.4 อุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของวิชาชีพ

2.1.5 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตตามกฎหมาย ระเบียบ และแบบ

แผนของทางราชการ

2.1.6 เลือกใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง สร้างสรรค์เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ

2.1.7 ใช้องค์ความรู้หลากหลายในการปฏิบัติหน้าที่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ

สมาชิกในองค์กร

2.1.8 เข้าร่วมกิจกรรมของวิชาชีพหรือองค์กรวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์

2.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

2.2.1 ไม่แสดงความภาคภูมิใจในการประกอบวิชาชีพ

2.2.2 ดุหมั่น เหยียดหยาม ใ้ร้ายผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ศาสตร์ในวิชาชีพ หรือองค์กรวิชาชีพ

2.2.3 ประกอบการงานอื่นที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา

2.2.4 ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่รับผิดชอบ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือแบบแผน

ของทางราชการจนก่อให้เกิดความเสียหาย

2.2.5 คัดลอกหรือนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน

2.2.6 ใช้หลักวิชาการที่ไม่ถูกต้องในการปฏิบัติวิชาชีพ ส่งผลให้ศิษย์หรือผู้รับบริการเกิดความเสียหาย

2.2.7 ใช้ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ หรืออาศัยองค์กรวิชาชีพแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่น โดยมีชอบ

3. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

ครูต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ครูต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัย ที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ และครูต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

3.1.1 ให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือศิษย์และผู้รับบริการด้วยความเมตตากรุณาอย่างเต็มกำลังความสามารถและเสมอภาค

3.1.2 สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อปกป้องสิทธิเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส

3.1.3 ตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ศิษย์และผู้รับบริการได้รับการพัฒนาตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล

3.1.4 ส่งเสริมให้ศิษย์และผู้รับบริการสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง จากสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย

3.1.5 ให้ศิษย์และผู้รับบริการ มีส่วนร่วมวางแผนการเรียนรู้ และเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง

3.1.6 เสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ศิษย์และผู้รับบริการด้วยการรับฟังความคิดเห็นยกย่อง ชมเชย และให้กำลังใจอย่างกัลยาณมิตร

3.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3.2.1 ลงโทษศิษย์อย่างไม่เหมาะสม

3.2.2 ไม่ใส่ใจหรือไม่รับรู้ปัญหาของศิษย์หรือผู้รับบริการ จนเกิดผลเสียหายต่อศิษย์หรือผู้รับบริการ

3.2.3 ดูหมิ่นเหยียดหยามศิษย์หรือผู้รับบริการ

3.2.4 เปิดเผยความลับของศิษย์หรือผู้รับบริการ เป็นผลให้ได้รับความอับอายหรือเสื่อมเสียชื่อเสียง

3.2.5 รุจใจ โน้มน้าว ยุยงส่งเสริมให้ศิษย์หรือผู้รับบริการปฏิบัติขัดต่อศีลธรรมหรือกฎระเบียบ

3.2.6 ชักชวน ใช้ง้าง วานศิษย์หรือผู้รับบริการให้จัดซื้อ จัดหาสิ่งเสพติด หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข

3.2.7 เรียกร้องผลตอบแทนจากศิษย์หรือผู้รับบริการในงานตามหน้าที่ที่ต้องให้บริการ

4. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ โดยพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

4.1.1 เสียสละ เอื้ออาทร และให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

4.1.2 มีความรัก ความสามัคคี และร่วมใจกันผนึกกำลังในการพัฒนาการศึกษา

4.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4.2.1 ปิดบังข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงาน จนทำให้เกิดความเสียหายต่องานหรือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

4.2.2 ปฏิเสธความรับผิดชอบ โดยตำหนิ ให้อายผู้อื่นในความบกพร่องที่เกิดขึ้น

4.2.3 สร้างกลุ่มอิทธิพลภายในองค์กรหรือกลั่นแกล้งผู้ร่วมประกอบวิชาชีพให้เกิดความเสียหาย

4.2.4 เจตนาให้ข้อมูลเท็จทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิดความเสียหายต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

4.2.5 วิพากษ์ วิจารณ์ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพในเรื่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือแตกความสามัคคี

5. จรรยาบรรณต่อสังคม

ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

5.1.1 ยึดมั่น สนับสนุน และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5.2.2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5.2.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้และสามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5.2.4 เป็นผู้นำในการวางแผนและดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพัฒนาเศรษฐกิจภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม

5.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

5.2.1 ไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่จัดเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาทันทีทางตรงหรือทางอ้อม

5.2.2 ไม่แสดงความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์หรือพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาหรือสิ่งแวดล้อม

5.2.3 ไม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม

5.2.4 ปฏิบัติตนเป็นปฏิบัติต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนหรือสังคม

7. ฉบับที่ 7 เรียกว่าข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ถือว่าเป็นจรรยาบรรณฉบับปัจจุบัน คือ ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 โดยที่เป็นการสมควรยกเลิกข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา

วรรคหนึ่ง (1)(11) และมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ประกอบกับมติคณะกรรมการคุรุสภา ในการประชุมครั้งที่ 5/2556 วันที่ 16 พฤษภาคม 2556 โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการคณะกรรมการคุรุสภาจึงออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (2556 : 72-74) ดังต่อไปนี้

1. จรรยาบรรณต่อตนเอง

1.1 ผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

2. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

2.1 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

3. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

3.1 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทที่โดยเสมอหน้า

3.2 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัย ที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3.3 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

3.4 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ

3.5 ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

4. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

4.1 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

5. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

5.1 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. หลักเกณฑ์และวิธีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กล่าว ถึงหลักเกณฑ์และวิธีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย เพื่อให้การเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย เป็นเวลาสองปีก่อนแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งครู เป็นไปอย่างมีระบบเป็นมาตรฐาน บรรลุตามความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาให้ครูผู้ช่วย มีความรู้ ความประพฤติ คุณลักษณะเหมาะสม และมีคุณภาพส่งผลต่อผู้เรียน อาศัยอำนาจตามมาตรา 19 (4) และมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ก.ค.ศ. จึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ เตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย ตามหลักสูตรแนบท้ายหลักเกณฑ์และวิธีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วยที่ ศธ 0206.7/ว19 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. คำสั่ง. 2561)

หลักการ

1. หลักการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม สำหรับผู้ที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้เข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครูผู้ช่วยเป็นการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งครู ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด จึงได้กำหนดหลักสูตรการพัฒนาสำหรับครูผู้ช่วย

2. การพัฒนาครูผู้ช่วยตามหลักสูตรที่ ก.ค.ศ. กำหนดนี้เป็นการพัฒนาในระหว่างการพัฒนาปฏิบัติหน้าที่ ในสถานศึกษาที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งและมีการประเมินผลการพัฒนาตามระยะเวลาที่กำหนด

วัตถุประสงค์

เพื่อเตรียมความพร้อมและเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และบุคลิกลักษณะของครูผู้ช่วย ด้านการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นครูที่ดีได้

โครงสร้างหลักสูตร

หมวดที่ 1 วินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

หมวดที่ 2 การจัดการเรียนการสอน

หมวดที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน

หมวดที่ 4 การมีส่วนร่วมการพัฒนาในสถานศึกษาและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

หมวดที่ 5 ทักษะการใช้ภาษาและเทคโนโลยีดิจิทัล

สาระการพัฒนา

หมวดที่ 1 วินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

1.1 วินัยและการรักษาวินัย วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูผู้ช่วยมีความรู้ความเข้าใจและการประพฤติปฏิบัติตน ตามข้อปฏิบัติทางวินัย และไม่ฝ่าฝืนข้อห้าม ตามที่กำหนดไว้

1) วินัยต่อตนเอง ผู้เรียน ตำแหน่งหน้าที่ ผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ประชาชน และประเทศชาติ

2) วินัยและการรักษาวินัยของทางราชการ

3) กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติราชการ

1.2 คุณธรรม จริยธรรม วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูผู้ช่วยมีความรู้ความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติตน ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือและจารีตประเพณีของสังคม

1) หลักธรรมของศาสนา

2) จารีตประเพณีของสังคม

3) คุณธรรม จริยธรรม สำหรับข้าราชการครู

4) บทบาทหน้าที่ของข้าราชการในฐานะเป็นพลเมืองที่ดี

1.3 จรรยาบรรณวิชาชีพ วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูผู้ช่วยมีความรู้ความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ

1) มาตรฐานการปฏิบัติงาน

2) จรรยาบรรณวิชาชีพ

1.4 การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูผู้ช่วยมีความรู้ความเข้าใจและดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อการดำรงชีวิต

1.5 จิตวิญญาณความเป็นครู วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูผู้ช่วยมีความใฝ่รู้ ค้นหา สร้างสรรค์ ถ่ายทอด ปลูกฝัง และเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งของผู้เรียน เพื่อนร่วมงานและสังคม

1) กิจกรรมส่งเสริมการใฝ่รู้ ค้นหา สร้างสรรค์ ถ่ายทอด ปลูกฝัง และเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งของผู้เรียน เพื่อนร่วมงานและสังคม

1.6 จิตสำนึกความรับผิดชอบในวิชาชีพครู วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูผู้ช่วยประพฤติปฏิบัติตนโดยมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อผู้เรียน และวิชาชีพครู

- 1) กิจกรรมเสริมสร้างการสำนึกความรับผิดชอบต่อผู้เรียน
- 2) กิจกรรมเสริมสร้างการสำนึก ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพครู

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย นั้น สรุปได้ว่า หลักเกณฑ์และวิธีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย เพื่อให้การเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย เป็นเวลาสองปีก่อนแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งครู ให้เป็นไปอย่างมีระบบ เป็นมาตรฐาน บรรลุตามความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาให้ครูผู้ช่วย มีความรู้ ความประพฤติ คุณลักษณะเหมาะสม มีคุณภาพส่งผลต่อผู้เรียน และที่สำคัญไปกว่านั้น หลักเกณฑ์และวิธีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ตำแหน่งครูผู้ช่วย ยังเน้นให้มีการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้ครูผู้ช่วยมีความรู้ความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ ชำรงไว้ซึ่งเกียรติภูมิของวิชาชีพครู

จากการศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพของครูสรุปได้ว่า จรรยาบรรณในวิชาชีพของครู หมายถึง ประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูจะต้องประพฤติปฏิบัติ เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เพื่อผดุงเกียรติและสถานะของวิชาชีพ โดยที่ข้อบัญญัตินั้นเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้กระทำผิดจรรยาบรรณจะต้องได้รับโทษ

จากการที่ได้กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณานำแนวคิด จรรยาบรรณวิชาชีพครู 5 ด้าน ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 และข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 มาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ 4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ 5) จรรยาบรรณต่อสังคม

1. จรรยาบรรณต่อตนเอง หมายถึง ครูควรประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามประเพณี และวัฒนธรรมไทย มีระเบียบวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ ตามเป้าหมายที่กำหนด ศึกษาหาความรู้ วางแผนพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และสะสมผลงานอย่างสม่ำเสมอ ค้นคว้า แสวงหา และนำเทคนิคด้านวิชาชีพที่พัฒนาและก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับมาใช้แก่ศิษย์และผู้รับบริการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

2. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ หมายถึง ครูควรแสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพ ให้สาธารณชนรับรู้ อุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของวิชาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริตตามกฎ ระเบียบ และแบบแผนของทางราชการ เลือกใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง สร้างสรรค์เทคนิควิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ ใช้องค์ความรู้หลากหลายในการปฏิบัติหน้าที่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในองค์กร เข้าร่วมกิจกรรมของวิชาชีพหรือองค์กรวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์

3. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ หมายถึง ครูควรให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือศิษย์และผู้รับบริการด้วยความเมตตากรุณาอย่างเต็มกำลังความสามารถและเสมอภาค สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อปกป้องสิทธิเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส ตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ศิษย์และผู้รับบริการ ได้รับการพัฒนาตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล ส่งเสริมนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ส่งเสริมให้ศิษย์และผู้รับบริการสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง มีส่วนร่วมวางแผนจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ศิษย์และผู้รับบริการด้วยการยกย่องชมเชย รับฟังความคิดเห็น และให้กำลังใจอย่างเป็นมิตรและจริงใจ ไม่กระทำตนเป็นปฏิบัติยกต่อความเจริญทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ ไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

4. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ หมายถึง ครูควรเสียสละ เอื้ออาทร และให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพด้วยความเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคี ในหมู่คณะและร่วมใจกันผนึกกำลังในการพัฒนาการศึกษา ไม่ให้ข้อมูลเท็จทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิดความเสียหายต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพในเรื่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือแตกความสามัคคี ไม่สร้างกลุ่มอิทธิพลภายในองค์กรหรือกลั่นแกล้งผู้ร่วมประกอบวิชาชีพให้เกิดความเสียหายไม่ปิดบังข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงาน จนทำให้เกิดความเสียหายต่องานหรือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

5. จรรยาบรรณต่อสังคม หมายถึง ครูควรมีค่านิยม สนับสนุน และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้และสามารถดำเนินชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผู้ดำเนินการวางแผนและดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

เจสสิก้า การ์เรตต์ สไตป์และโรเบิร์ต เอ็ม แมนนิงเจอร์ (Jessica Garent Staib and Robert M. Manninger, 2012 : 1569 - 1571) ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจรรยาบรรณของครูใหญ่: การวิเคราะห์เชิง คุณภาพ (Ethical leadership in the Principal ship: A Qualitative Analysis) พบว่า จรรยาบรรณ นั้นเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำทางการศึกษา ที่ต้องพุดิตตนเป็นเป็นคนดี เป็นแบบอย่างที่ดีมี ศีลธรรม ผู้นำทางการศึกษาต้องเป็นบุคคลที่รับผิดชอบดูแล อบรมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีงามจาก การศึกษาความสัมพันธ์ 5 ด้านเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการศึกษากับแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนด้านจรรยาบรรณ ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส และตรวจสอบได้ทุกเวลาซึ่ง จรรยาบรรณมีผลกระทบต่อการบริหารงาน โรงเรียน ตลอดจนเป็นส่วนสำคัญให้ครูใน โรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงมากยิ่งขึ้น เมื่อมีแบบอย่างที่ดีของครูใหญ่ ทำให้การบริหารงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ดี กำหนดมาตรฐานงานในเชิงของจรรยาบรรณ ส่งผลให้นักเรียนในระดับชั้น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

ฟิลิป คิมเมท (Kimmet Philip. 2005 : 32) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ในระบอบการเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย พบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้ในเชิงกลยุทธ์ทางการเมืองมากกว่าการนำเนื้อหาสาระไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบาย เมื่อพิจารณาเป็นประเทศและเปรียบเทียบกับกรณีศึกษา โดยศึกษาว่าประเทศเหล่านี้มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในด้านใดบ้าง โดยพบว่าหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้าง และเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูประบบการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานะที่บ้านเมืองมีความไม่แน่นอน เศรษฐกิจฝืดเคือง เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นรูปแบบการบริหารแนวใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เมื่อนำไปใช้ ซึ่งนั่นก็คือจุดประสงค์สำคัญของหลักธรรมาภิบาล และนอกจากนี้ประเทศในเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้กล่าวมานี้ ยังได้เรียนรู้ในการนำหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาการเมือง การปกครอง โดยเน้นการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้พัฒนาบ้านเมือง

พามেলা และเอฟรอน (Pamela and Efron, 2003 : 201 - 209) ได้ศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร พบว่า จริยธรรมของผู้บริหารแตกต่างกัน ผู้บริหารที่มี ประสิทธิภาพด้านจริยธรรมสูงจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับจริยธรรมของครู นอกจากนี้ยัง พบว่า ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน มีความซื่อสัตย์ และเอาใจใส่ต่องานในหน้าที่ จึงจะเป็น ผู้บริหารที่มีคุณค่า

คราค (Clarke, 2001 : 3519-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการ กระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกาน่า พบว่า ในประเทศที่ด้อย พัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดกลยุทธ์การพัฒนาที่เป็นจริงเป็นจัง มีการปรับตัวใน การปฏิบัติต่าง ๆ ของท้องถิ่น โดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสมกับท้องถิ่นจนถือเป็นกุญแจ สำคัญ การใช้หลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังคงมีปัญหาย่อ จากการที่ยังคงมีการถือพรรคถือพวกพ้อง

บลูเมล (Blumel, 2000 : 25) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ความร่วมมือกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์และการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ (ประเทศเคนยา) งานวิจัยนี้ พบว่า หลักธรรมาภิบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความร่วมมือ และงานความช่วยเหลือ ระหว่างประเทศของนักสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่วนปัจจัยอื่นที่ช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน ระหว่างนักสังคมสงเคราะห์เหล่านี้ในประเทศเคนยา (Kenya) นั่นก็คือความสามารถของนักสังคม สงเคราะห์ในการเข้าถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และรวมไปถึงการปรับตัวเข้าหากัน เพื่อที่จะสร้างความร่วมมือเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดประ โยชน์ในการสื่อสาร และการ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร ท้ายที่สุดนักสังคมสงเคราะห์จากความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มี จำนวนมากในประเทศเคนยา ยังก่อให้เกิดการสร้างสภาพสังคมใหม่ ๆ โดยการนำกิจกรรมและ ความมีส่วนร่วมต่าง ๆ เข้ามาเป็นปัจจัยในการเชื่อมต่อ

แมกคอนเนล (McConnell, 1992 : 235) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของ โรงเรียนกับ วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียน พบว่าในโรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารโรงเรียนเป็นวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และพบว่าวิสัยทัศน์ ด้านคุณธรรมและ จริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสามารถทำนายประสิทธิภาพของโรงเรียนได้

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าธรรมาภิบาลมีส่วนสำคัญในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น โดยประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดกลยุทธิ์การพัฒนาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะที่บ้านเมืองมีความไม่แน่นอน เศรษฐกิจฝืดเคือง ซึ่งหลักธรรมาภิบาลเป็นรูปแบบการบริหารทางเลือกหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืนและสมดุล จึงนับว่าเป็นการบริหารงานที่เหมาะสมถูกต้องเป็นไปได้

งานวิจัยในประเทศ

จักษณา อธิรัตน์ปัญญา (2561 : 1406- 1413) ได้ศึกษาเส้นทางการพัฒนาครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นครูดี โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะครูดีตามการรับรู้ของครูและผู้มีส่วนได้เสียในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อนำเสนอเส้นทางและแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของครูสู่ความเป็นครูดี ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะครูดี มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นครู 2) บุคคลแห่งการเรียนรู้ 3) คุณธรรม 4) วิธีทางปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ และ 5) ความรักในวิชาชีพครู สำหรับเส้นทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดี พบว่า เส้นทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดี คือ “พลังความมุ่งมั่น สานฝันสู่ความสำเร็จ สร้างพลังเครือข่าย ขยายปัญญาสองทางการเรียนรู้ ผู้การชี้แนะเพื่อน เคลื่อนสู่การขยายผล”

ศรศักดิ์ ชูคำ (2559 : 7, 274 - 301) ได้ศึกษาเรื่องบรรษัทภิบาลในบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์และประเมินการบริหารกิจการตามหลักบรรษัทภิบาลของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนต่อการมีบรรษัทภิบาลที่ดีไปปฏิบัติในการบริหารกิจการของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลการนำหลักบรรษัทภิบาลที่ดีไปปฏิบัติในการบริหารกิจการของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อการเป็นบรรษัทภิบาลที่ดีของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านทัศนคติที่ดีต่อบรรษัทภิบาล ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของพนักงานทุกระดับต่อบรรษัทภิบาล ปัจจัยด้านความต่อเนื่องของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยด้านสมรรถนะของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการสร้างแรงจูงใจ และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก ตามลำดับ นอกจากนี้แล้วยังพบว่า มีปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อการส่งผลสำเร็จในการเป็นบรรษัทภิบาลที่ดีของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ได้แก่ การมีบริการที่ดี การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร การประกันความเสี่ยง ส่วนปัจจัยที่ไม่เกื้อหนุนต่อแนวทางการเป็นบรรษัทภิบาลที่ดีของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ได้แก่ การแทรกแซงภายในของการเมือง และปัจจัยด้านขนาดของโครงสร้างและความซับซ้อนขององค์กร

รัชชัช ชูกลิ่น (2558 : 4, 223) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1. เพื่อวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของ รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิง ประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำ 2) ปัจจัยด้านสถานการณ์ 3) ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การทาง จริยธรรม และ 4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่เน้นหลักธรรมมาภิบาล การพัฒนาและตรวจสอบ ความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิง จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีปัจจัยเชิงสาเหตุ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้นำ 2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การที่เน้นหลักธรรมมาภิบาล 3) ปัจจัย ด้านบรรยากาศองค์การทางจริยธรรม และ 4) ปัจจัยด้านสถานการณ์

จิรภา คำทา (2557 : 12, 257 - 260) ได้ศึกษาเรื่อง บรรษัทภิบาลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน :กรณีศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) องค์ประกอบของบรรษัทภิบาลใน สถาบัน เทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น 2) รูปแบบของบรรษัทภิบาลในสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น 3) ผลการ ยืนยันรูปแบบของบรรษัทภิบาลในสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของ บรรษัทภิบาลในสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วม 2) ความโปร่งใส 3) นิติธรรม 4) คุณธรรม จริยธรรม และ 5) ความยั่งยืน ในส่วนของรูปแบบของ บรรษัทภิบาลในสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่นเป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน และผลการ ยืนยันรูปแบบของบรรษัทภิบาลในสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มี ความเป็นประโยชน์และมีความถูกต้องครอบคลุมสอดคล้องกับกรอบ แนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

นายอาคม มากมีทรัพย์ (2556 : 7, 212 - 215) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง จริยธรรมผู้บริหาร สถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) องค์ประกอบจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา 2) ผลการ ยืนยันจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของจริยธรรมผู้บริหาร สถานศึกษาประกอบด้วย 11 องค์ประกอบเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จากมากไปน้อย คือ 1) องค์ประกอบด้วยความเมตตา กรุณา 2) องค์ประกอบด้านกัลยาณมิตร 3) องค์ประกอบด้าน

ธรรมาภิบาล 4) องค์กรประกอบด้านความยุติธรรม 5) องค์กรประกอบด้านความซื่อสัตย์ 6) องค์กรประกอบด้านการบังคับตนเอง 7) องค์กรประกอบ ด้านความมีเหตุผล 8) องค์กรประกอบด้านการเป็นผู้นำ 9) องค์กรประกอบด้านการปกครอง 10) องค์กรประกอบด้านความมีวินัย และ 11) องค์กรประกอบด้านความรับผิดชอบ และจากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการยืนยันจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า องค์กรประกอบจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 11 ด้านนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคน เห็นชอบด้วยทั้งหมดในทุกด้าน

ชัยนทร์ นิลพัฒน์ (2555 : 8 , 213 - 216) ได้ศึกษาเรื่อง จริยธรรมในการบริหารงานบุคคลของอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบองค์ประกอบจริยธรรมในการบริหารงานบุคคลของอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา 2) ยืนยันองค์ประกอบจริยธรรมในการบริหารงานของอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา 3) ผลแนวทางการพัฒนาจริยธรรมในการบริหารงานบุคคลของ อนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประกอบจริยธรรมในการบริหารงานบุคคลของ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จากมากไปน้อย คือ 1) หลักการดำรงตน 2) หลักศีลธรรม 3) หลักกัลยาณมิตร 4) หลักความรับผิดชอบต่อ 5) หลักกฎระเบียบวินัย และ 6) หลักความเสมอภาค และผลการยืนยันองค์ประกอบจริยธรรมในการบริหารงานบุคคลของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่าทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ไพวัลย์ เหล็งสุคติใจ (2555 : 11, 234 - 237) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียนและ 2) จรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า จรรยาบรรณที่เหมาะสมสำหรับวิชาชีพผู้บริหาร โรงเรียนในประเทศไทย พบว่ามี 4 ข้อ ได้แก่ 1) จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร โรงเรียน องค์ประกอบที่ 1 จรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่บริหารโรงเรียน 2) จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร โรงเรียนองค์ประกอบที่ 2 จรรยาบรรณในการปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่น 3) จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร โรงเรียนองค์ประกอบที่ 3 จรรยาบรรณในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร โรงเรียนองค์ประกอบที่ 4 จรรยาบรรณต่อสังคมและผู้ร่วมวิชาชีพ

เบญจ พรพลธรรม (2553 : 11, 351 - 356) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการบริหารสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการจัดการความโปร่งใสและการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อจัดการความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) เพื่อเสนอแนะกลไกรูปแบบตัวชี้วัดการจัดการความโปร่งใส และการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความโปร่งใสภายในองค์กรและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ต่อเป้าหมายให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ที่มีแนวปฏิบัติและทฤษฎีรับรองในปัจจุบัน 6 ประการ ดังนี้ 1) การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายการบริหารงานให้ชัดเจน 2) การจัดระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความคล่องตัวด้านข้อมูลข่าวสาร 3) การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ 4) การส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใส และกำหนดกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรง 5) การจัดการด้านบริหารของผู้นำองค์กรที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และเข้าถึงความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน และ 6) การมีระบบบริหารจัดการความโปร่งใสที่เป็นรูปธรรมและมีกลไก

ศรีพัชรา ลิทธิกำจร แก้วพิจิตร (2551 : 8, 151 - 156) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบการใช้ธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 2) พัฒนาและนำเสนอการใช้ธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารงานแบบธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ เรียงลำดับความสำคัญโดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย 1) หลักความรับผิดชอบ 2) หลักนิติธรรมและความเสมอภาค 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักความคุ้มค่า 5) หลักความมั่นคง 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักคุณธรรม และ 8) หลักการใช้อำนาจหน้าที่ จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นคุณภาพของการบริหารงานในองค์กร ในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้เกิดคุณภาพการศึกษาขององค์กรด้วย และเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนต่อไป จึงนับว่าเป็นการบริหารงานที่เหมาะสมถูกต้อง เป็นไปได้และสามารถนำไปเป็นประโยชน์

ประทีป มากมิตร (2550 : 9, 175 - 192) ได้ศึกษาเรื่อง จริยธรรมของผู้บริหารสถาบันศึกษาเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) จริยธรรมของผู้บริหารระดับหัวหน้าภาควิชาของ

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และ 2) แนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารระดับหัวหน้าภาควิชาของสถาบันศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมของผู้บริหารระดับหัวหน้าภาควิชาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ และสามารถแยกได้ 7 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ จริยธรรมต่อผู้บังคับบัญชา จริยธรรมต่อองค์กร และ จริยธรรมต่อสังคม องค์ประกอบที่ 2 มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ จริยธรรมต่อนักศึกษา และ จริยธรรมต่อผู้ร่วมงาน องค์ประกอบที่ 3 มี 2 องค์ประกอบย่อย จริยธรรมส่วนงาน และ จริยธรรมส่วนตัว และแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารระดับหัวหน้าภาควิชาของสถาบันอุดมศึกษา เอกชน มี 8 แนวทางใหญ่ ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านนโยบาย 2) มีการจัดฝึกอบรมจริยธรรม 3) จัดทำประมวลจริยธรรม หรือ จริยธรรมวิชาชีพในองค์กร 4) การตรวจสอบจริยธรรม 5) การนำจริยธรรมเข้าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการบริหารทรัพยากรบุคคล 6) การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำ 7) มีคณะกรรมการหรือที่ปรึกษาด้านจริยธรรม 8) การจูงใจ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในองค์กรเป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นคุณภาพของการบริหารงานในองค์กร ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลให้เกิดคุณภาพในองค์กรด้วย และเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนต่อไป ส่วนจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นข้อกำหนดที่ควบคุมไม่ให้ผู้ประกอบการวิชาชีพประพฤติหรือปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หากผู้ประกอบการวิชาชีพสามารถกระทำได้ตามที่จรรยาบรรณวิชาชีพกำหนดไว้ก็จะทำให้ได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากบุคคลต่าง ๆ และจะส่งผลให้วิชาชีพนั้น ๆ เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลและจรรยาบรรณวิชาชีพของครู สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารที่มุ่งเน้นให้องค์กรเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการบริหารงาน เป็นการบริหารงานที่เน้นให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของการบริหาร ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุลได้ จรรยาบรรณวิชาชีพของครู เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงมีเกียรติเชื่อถือได้ และหากว่าผู้ประกอบการวิชาชีพครูสามารถกระทำได้ตามที่จรรยาบรรณวิชาชีพกำหนดไว้ ก็จะทำให้ได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากบุคคลต่าง ๆ และจะส่งผลให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี